

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra filozofie a patrologie

Jana Heiserová

**PŘIJÍMÁNÍ DO MNIŠSKÉHO SPOLEČENSTVÍ
PODLE REGULA BENEDICTI**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. ThDr. Václav Ventura, Th.D.

Obor: Teologie a spiritualita zasvěceného života

OLOMOUC 2009

*Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala
samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.*

.....

Poděkování

Zde bych chtěla poděkovat vedoucímu práce za odbornou pomoc a za veškeré rady, které se týkaly jak praktické stránky vypracování bakalářské práce, tak konkrétního zpracování témat.

Děkuji také za lidskou podporu během psaní bakalářské práce a především za podporu v závěrečné fázi psaní. Slovy se jen těžko dají vyjádřit díky za všechny rady a pomoc, které jsem mohla v tomto období od doc. Ventury zakusit.

ÚVOD	5
1 CHARAKTERISTIKA REGULA BENEDICTI	7
1.1 AUTORSTVÍ RB	8
1.2 DOBA A MÍSTO VZNIKU RB	9
1.3 VÝVOJ LATINSKÉHO TEXTU RB.....	10
2 KLÍČOVÉ MOMENTY RB 58	13
2.1 ZKOUŠKA MOTIVACE NOVĚ PŘÍCHOZÍHO	13
2.2 TŘI „O“	15
2.3 SUSCIPE.....	18
3 CHARAKTERISTIKA PRAMENŮ	22
3.1 KOMENTÁŘ PRAMENŮ K RB 58,1-6.24.26-27	23
3.2 KOMENTÁŘ PRAMENŮ K RB 58,7B.8.16.....	26
3.3 KOMENTÁŘ PRAMENŮ K RB 58,8.9.12-15.18.21.26-28	27
4 POROVNÁNÍ REGULA BENEDICTI A REGULA MAGISTRI	30
4.1 AUTORSTVÍ REGULA MAGISTRI	31
4.2 DOBA A MÍSTO VZNIKU REGULA MAGISTRI	32
4.3 PŘIJETÍ DO MNIŠSKÉHO SPOLEČENSTVÍ PODLE RM.....	34
5 POROVNÁNÍ ŘEHOLÍ SV. BASILA A SV. BENEDIKTA	39
5.1 AUTORSTVÍ „PRAVIDEL SV. BASILA“	39
5.2 DOBA A MÍSTO VZNIKU „PRAVIDEL SV. BASILA“	40
5.3 FORMA A TITUL DÍLA.....	41
5.4 STRUKTURA DÍLA	42
5.5.1 <i>Důvody pro život ve společenství</i>	44
5.5.2 <i>Praktické otázky přijetí</i>	45
6 PŘIJETÍ DO MNIŠSKÉ KOMUNITY DNES	49
6.1 PRÁVNÍ STRÁNKA PŘIJETÍ DO SPOLEČENSTVÍ	49
6.2 PRAKTICKÁ STRÁNKA PŘIJETÍ DO SPOLEČENSTVÍ	51
6.2.1 <i>Přijetí do postulátu</i>	52
6.2.2 <i>Přijetí do noviciátu</i>	52
6.2.3 <i>Složení prvních slibů – první profese</i>	54
6.2.4 <i>Složení slavných (věčných) slibů – profese</i>	55
7 DUCHOVNÍ ASPEKTY V 58. KAPITOLE RB	57
7.1 HLEDÁNÍ BOHA.....	57
7.2 STABILITAS A CONVERSATIO	58
7.3 POSLUŠNOST	62

ZÁVĚR.....	64
PŘÍLOHA Č. 1: RB 58 ZPŮSOB PŘIJÍMÁNÍ BRATRŮ.....	66
PŘÍLOHA Č. 2: PŘEHLED CITÁTŮ Z BIBLÉ V RB 58	68
PŘÍLOHA Č. 3: POROVNÁNÍ RB 58 A JEJÍCH PRAMENŮ	69
PŘÍLOHA Č. 4: UKÁZKY Z MONASITCKÉHO RITUÁLU KLÁŠTERA BŘEVNOV	70
OBŘAD PŘIJETÍ DO NOVICIÁTU.....	70
OBŘAD VĚČNÝCH - SLAVNÝCH - SLIBŮ	73
SEZNAM ZKRATEK.....	78
POUŽITÁ LITERATURA	81

ÚVOD

K výběru tématu práce Přijímání do mnišského společenství podle Regula Benedicti¹ mne vedla touha ještě lépe poznat tuto Řeholi, podle které se již několik let snažím v řeholním společenství žít. Stále znovu objevuji, jak je RB, i po více než patnácti stoletích od svého vzniku, stále aktuální. 58. kapitulu RB jsem si vybrala proto, že v ní je obsaženo hned několik důležitých momentů pro život mnicha. Benedikt hovoří o základních postojích, kterými jsou hledání Boha, *stabilitas*, *conversatio* a poslušnost. Zároveň bylo pro mne důležité podívat se na 58. kapitolu RB v širším kontextu. Benedikt je považován za „otce západního mnišství“, je však nutné si uvědomit, že mnoho čerpá také z mnišství východního a navazuje i na pouštní otce. Sám zmiňuje ve své Řeholi Jana Cassiana, sv. Basila a doporučuje k četbě jejich díla. Při hlubším zkoumání textu můžeme vidět, že Benedikt na tyto otce nejen odkazuje, ale sám z nich ve své Řeholi také čerpá.

Ve své práci používám historicko-kritickou metodu a snažím se pochopit RB 58 v kontextu jejích pramenů, ze kterých vychází a které ji ovlivňovaly. Zároveň se snažím nezůstat pouze u historického zkoumání, ale chci ve světle komentářů odborníků na RB nahlédnout, jak je možno podle RB žít dnes – po 15. stoletích od jejího vzniku.

Přijímání do mnišského společenství není pouze o duchovní formaci kandidáta, ale je to také liturgický a právní akt, který s sebou přináší i konkrétní důsledky pro život člověka. Chci tedy v této práci srovnat na příkladu několika benediktinských společenství, jak tento proces vypadá.

Benediktinská rodina v České republice je malá a mohu-li tak říct, i přes staletou tradici, je ještě relativně mladá. Bratři břevnovského arcioptství, podobně jako také bratři z cisterciáckého opatství Vyšší Brod, se snaží vydávat monastickou literaturu. Je však nutno podotknout, že monastické literatury je na českém trhu stále ještě žalostně málo. Při psaní této práce jsem proto musela

---

¹ Regula Benedicti – dále již jen RB.

sáhnout k zahraničním zdrojům literatury. Hlavním zdrojem byla literatura německá, něco málo jsem čerpala z literatury polské a slovenské. Veškeré překlady citátů jsou mé vlastní, přesto doufám, že se mi podařilo správně vystihnout záměr jednotlivých autorů textů.

Věřím, že mne tato práce dovede nejen k hlubšímu pochopení RB, ale že mi otevře nové obzory a že si RB a život podle ní ještě více zamiluji.

1 CHARAKTERISTIKA REGULA BENEDICTI

Řehole sv. Benedikta (Regula Benedicti – RB) je psána pro mnichy. Můžeme se o tom přesvědčit v Prologu: „*Obracím se nyní na tebe, kdo se zříkáš vlastní vůle, a chtěje sloužit ve vojsku Krista, Pána a pravého Krále, chápeš se mocných a přeslavných zbraní poslušnosti*“ (RB Prolog 3). V poslední kapitole RB je to ještě jednou potvrzeno: „*Tuto Řeholi jsme napsali, abychom ji v klášteřích zachovávali a tím ukázali, že [...] začínáme žít řeholním životem*“ (RB 73,1). Benedikt píše, že chce „*založit školu služby Pánu*“ (RB Prolog 45) a vše, co v Řeholi napsal, se má uskutečňovat a naplňovat v prostorech kláštera.² Benediktini a benediktinky cítí, že RB je v mnoha věcech univerzální a snaží se ji zpřístupnit také lidem žijícím mimo klášterní komunitu, aby tak mohli z tohoto bohatství čerpat také oni.

RB můžeme rozdělit do dvou částí – duchovní a „praktické“. K první části můžeme počítat Prolog až po kapitolu 7. Pojednává o základních principech kláštera, o opatovi (RB 2), jeho radě (RB 3), představuje nástroje dobrých skutků (RB 4) a mluví také o třech základních kamenech mnišského života, kterými jsou poslušnost, mlčenlivost a pokora (RB 5-7). V druhé části je věnováno 13 kapitol liturgii (RB 8 – 20) a to jak uspořádání žalmů, tak také postoji při modlitbě. Asi každého překvapí, když se na konci 18. kapitoly dočte, „*že kdyby se toto schéma někomu nelíbilo, může si je uspořádat, jak soudí, že je to lepší*“ (RB 18,22). Nesvědčí to o autorově prozíravosti? Další kapitoly zahrnují „trestní kodex“ (RB 23-30) a mluví také o zadostiučinění za chyby (RB 43-46), zabývají se děkany kláštera (RB 21), organizují čas na práci, *lectio divina* a modlitbu (RB 47-52), mluví o přijímání hostí (RB 53), nově příchozích (RB 58), ale řeší také vztahy v komunitě (RB 68-73).³

---

² Srov. RB 4,78.

³ Srov. VOGÜÉ, Adalbert de. *Čtyři statě o Řeholi svatého Benedikta*, s. 3. Dále již jen Vogüé, *Řehole sv. Benedikta*.

1.1 AUTORSTVÍ RB

Řehole, která se nám zachovala pod jménem sv. Benedikta, neuvádí žádného autora a ani jej žádným způsobem nenaznačuje. Je to tedy anonymní dílo, které se na základě 36. kapitoly⁴ druhé knihy Dialogů⁵ sv. Řehoře Velikého připisuje sv. Benediktovi z Nursie.⁶

Jak uvidíme v dalších kapitolách, autor RB čerpá z mnoha pramenů. Sám „v závěrečné kapitole odkazuje dvakrát na 'svaté otce'. Podobně jako Písmo svaté mu byli z intenzivní četby známi tak důvěrně, že jejich myšlenky a formulace vstupují do jeho textu, i když je přímo neopisuje.“⁷ Nejen tito otcové⁸ ovlivnili autora RB. Existuje také tak zvaná Řehole Magistrova⁹ (RM), která se až donedávna považovala za mladší „sestru“ RB. Teprve ve 30. letech 20. století se začalo uvažovat o tom, že RM je starší než RB.¹⁰ „Dnes se všeobecně přijímá tato teze: jedna čtvrtina¹¹ Řehole Benediktovy je zjednodušeně řečeno převzata od 'Magistra', další dvě jsou jím silně ovlivněny a jedna čtvrt-

---

⁴ „Muž Boží [...] sepsal pro mnichy řeholi, vynikající moudrou mírností a jasnou mluvou. Chce-li tedy někdo jeho mravy a život zevrubněji seznati, může právě v zařízení této řehole nalézt všechny skutky tohoto mistra, neboť svatý Muž nemohl nikterak jinak učit, než jak žil.“ v ŘEHOŘ VELIKÝ. *Život svatého Otce Benedikta : Druhá kniha dialogu*, kapitola 36.

⁵ Tato druhá kniha Dialogů obsahuje životopis sv. Benedikta z Nursie. Řehoř žil cca. v letech 540-604, v r. 590 byl zvolen papežem. Sám se pravděpodobně s Benediktem nesetkal, jeho životopis však sepsal zhruba ve druhé čtvrtině 6. století na základě svědectví osob, které Benedikta osobně znaly. Český překlad druhé knihy Dialogů je dostupný v Benediktinských sešitech, svazek 8. Je to pouze „nezměněný, fotografickou cestou pořízený přetisk českého překladu 2. knihy Dialogů svatého papeže Řehoře Velikého, jak jej 1902 vydalo Benediktinské opatství Emauzy. Jméno překladatele nelze zjistit.“ Nové vydání v překladu br. Aleše Vandrovce OSB připravuje Benediktinské arcipopatství sv. Markéty a sv. Vojtěcha.

⁶ Svatý Benedikt z Nursie se narodil asi v roce 480 v Norcii (Nursia) ve střední Itálii. Po studiích v Římě odešel do hor, kde žil jako poustevník v jeskyni (Sacro Speco). Později v okolí založil 12 klášterů. Asi r. 529 odešel na Monte Cassino, kde založil klášter a napsal Řeholi pro mnichy, známou dnes jako Řehole Benediktova. Zemřel 21. 3. 547 na Monte Cassinu. Papež Pavel VI. ho v r. 1964 prohlásil za patrona Evropy.

⁷ HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova : Uvedení do křesťanského života (komentář)*, s. 13. Dále již jen jako Holzher.

⁸ „Otcům“, kteří ovlivnili RB je věnována kapitola 3. této práce.

⁹ Magistrově Řeholi je věnována kapitola 4. této práce. Regula Magistri – Řehole Magistrova, dále již jen RM.

¹⁰ Srov. Holzher, s. 11 a také Vogüé, *Řehole sv. Benedikta*, s. 4.

¹¹ „Doslovně jsou z RM převzaty tyto části RB: Prol 5-45.50; 1,1-10; 2,1.18a.18b-25.30.35-37; 4,1-7.9-59.62-74; 5-7.“ v Holzher, s. 215 – poznámka č. 9 s odkazem: „Srov. Vogüé, A. de, a Neufville, J. (ed.) *La Regle de S. Benoit I (SC 181)*. Paris: Cerf, 1972, s. 174-185.“

tina¹² nevykazuje s 'Magistrem' žádnou příbuznost. "¹³ Benediktova genialita spočívá v tom, že nejen z textů „Otců“, ale i z „Magistra“ dokázal „vytáhnout“ to nejlepší a použít to ve své RB. „Ačkoliv Benedikt z 'Magistra' vychází, ne-drží se ho v žádném případě otrocky. [...] U Benedikta vůbec nepociťujeme [...] tendenci k rozvláčnému líčení. [...] předlohu nejen zkrátil, ale i sjednotil a obohatil myšlenkami [...] 'svatých otců' [...] i svým vlastním pohledem.“¹⁴ Snad právě proto RB mohla přetrvat oněch 15 století a být i v dnešní době aktuální. Tato aktualita spočívá také v tom, že podle RB žijí řeholníci a řeholnice nejen v katolické církvi, ale například také v církvi anglikánské¹⁵ a v některých protestantských církvích.¹⁶

1.2 DOBA A MÍSTO VZNIKU RB

Doba vzniku RB se odhaduje na 6. století, což je období pozdně-antického mnišství. V Evropě je to doba stěhování národů, doba, kdy se v podstatě rozpadá skrze Římskou říši zorganizovaný život evropských národů. Je to doba velké nejistoty. V roce 546 dobyl ostrogótský král Totila¹⁷ Řím. Také situace církve v této době je nejistá. Církev je zmítána krizemi, nedorozuměními mezi klérem, potřebuje reformu. Na druhou stranu je církev institucí, která jako jediná v této době může nabídnout nějakou sociální pomoc. Řehoř Veliký jako římský papež využil finančních zdrojů, které poskytoval „papežský„ majetek na Sicílii a v jižní Itálii. Podařilo se mu zásobit Řím obilím, a postarat se tak o velké množství chudých z Říma.¹⁸

---

¹² „Bez paralely v RM jsou: RB Prol 46-47.49; 2,26-29.31-36; 3,12-14; 16,5; 18,1-19,2; 20,4-5; 21,1.5-6; 22,2; 25,4; 27,2-3.5-7; 29,1-2; 31,6-7.10-14.16-19; 34,1-7; 36,4-10; 38,5-7; 40,1-2; 41,2-5; 42,2-7; 44,5; 45,1-2; 46,1-4; 48,14-21; 49,1-3; 51,3; 52,1; 53,1-2.8-9.12.15-17.23-24; 55,1-3.7-12.20-22; 57,1-3; 58,5-7; 58,7-8; 60,8-9; 61,11-62,11; 63,10-19; 67,5-70,2; 70,4-7; 71,6-9; 73,1-9.“ v Holzher, s. 215 – poznámka č. 9 s odkazem: „Srov. Vogüé, A. de, a Neufville, J. (ed.) La Regle de S. Benoit I (SC 181). Paris: Cerf, 1972, s. 174-185.“

¹³ Holzher, s. 11, srov. také Vogüé, Řehole sv. Benedikta s. 4.

¹⁴ Holzher, s. 13.

¹⁵ Například Alton Abbey, Burford Priory, <http://www.burfordosb.org.uk/>, <http://www.osb.org/intl/angl/angl1.html>.

¹⁶ Například Communitaet Casteller Ring ze Schwanberg. www.schwanberg.de.

¹⁷ Podle Řehoře Velkého se král Totila setkal také se sv. Benediktem (Dialogy 14 a 15 kapitola).

¹⁸ Srov. PUZICHA, Michaela. *Benedikt von Nursia begegnen*, s. 12.

Můžeme se ptát, jak dílo, které Benedikt zanechal, mohlo vzniknout v tak nejisté době. Nejde přece jen o RB, ale o všechny kláštery, které již za života Benedikta vznikly.¹⁹ „Benedikt sepsal svou Řeholi proto, aby podal souhrn svých mnišských a opatských zkušeností, ale také s myšlenkou na opaty, kteří měli po jeho smrti vést jím založené kláštery.“²⁰ Pokud přijmeme tvrzení, že už za Benedikta existoval klášter v Lateráně, je pro nás lépe srozumitelné její poměrně rychlé šíření. „Snadněji se vysvětluje také první výskyt Řehole mimo Řím. Římsí mniši cestovali v této době ve dvou skupinách jako misionáři přes Galii do Anglie.“²¹

1.3 VÝVOJ LATINSKÉHO TEXTU RB

Originální text RB se nám nezachoval. Nejstarší zmínka se vynořuje okolo r. 620 v jižní Galii.²² Později můžeme RB potkat na území dnešní Francie, kde se podle ní v klášterech žilo v kombinaci s Řeholí Columbanovou a jinými.²³ „Nejstarším dochovaným rukopisem Řehole je *Codex Oxoniensis* [...] napsaný v jižní Anglii (Worcester) asi v letech 700-710. Má krátký závěr Prologu obsahuje tzv. interpolace.“²⁴ V každém případě tedy putoval text Řehole, upravený okolo r. 600 v Lateráně, na sever.²⁵ Mniši z Monte Cassina, které bylo znovu obnoveno asi v r. 717, si zpět z Říma přinesli Řeholi, kterou tam při svém útěku přinesli. Opis Řehole se na přání císaře Karla Velikého dostal do Cách (Aachen) a reformní opat Benedikt z Aniánu dosáhl toho, že byla RB

---

¹⁹ Byly to pravděpodobně kláštery na Monte Cassinu, v Subiaku, kde jich údajně mělo být až dvanáct (o těch se zmiňuje Řehoř v Dialozích), v Terracině. Za života sv. Benedikta vznikl pravděpodobně také klášter v římském Lateráně, do kterého se později stáhli mniši ze zničeného kláštera na Monte Cassinu (r. 577/581). Srov. *Holzher*, s. 23.

²⁰ *Tamtéž*, s. 23.

²¹ *Tamtéž*, s. 24.

²² „Venerandův dopis (dochovaný jen v opise z 15. stol.) se zmiňuje o Řeholi („regulam s. Benedicti abbatis romensis“) v klášteře Altaripa v diecézi Albi (severovýchodně od Toulouse)“ v *Holzher*, s. 220.

²³ Srov. *tamtéž*, s. 24.

²⁴ „Interpolace měly vysvětlit obtížné pojmy.“ v *Regula Benedicti : Řehole Benediktova*. Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, s. LI. Dále již jen *Česká RB*.

²⁵ *Holzher*, s. 24.

uznána za jedinou Řeholi v říši Karla Velikého.²⁶ Asi v r. 817 poslal do Cách opat Haito z Reichenau²⁷ dva mnichy, aby se seznámili s karolinskou reformou. Ti opsali Řeholi (verzi s delším Prologem) a přinesli ji s sebou na Reichenau. Odtud se v opisu dostala do kláštera St. Gallen. Tento opis je v St. Gallen uchován dodnes a jako Codex 914 (Codex Sangallensis 914 – kodex A²⁸) je podkladem pro moderní latinská vydání Řehole.²⁹ Rovněž z Reichenau přinesl zhruba ve stejné době sv. Mainrad (†861) do kláštera v Einsiedeln rukopis Řehole. Některý z opatů nebo mnichů opatřil tento text Řehole krátkými glosami mezi řádky – můžeme říci, že to byl první (v Einsiedeln) komentář - výklad textu.³⁰ Codex Oxoniensis se po r. 1671 dostal do Bodleianské knihovny v Oxfordu a je to nejstarší známý rukopis RB.³¹

Latinské texty RB můžeme rozdělit do 3 skupin:³²

- a) *Textus purus* (čistý text) – ten je nejbliž ztracenému Benediktovu autografu (do této skupiny patří i Codex Sangallensis 914).
- b) *Textus interpolatus* (interpolovaný text) – nejstarším z této skupiny je Codex Oxoniensis, jehož předlohou byl text RB v lateránské redakci. V interpolovaném textu začíná Prolog slovem *Ausculata*, zatím co v čistém textu začíná *Obsculata*. V interpolovaném textu končí prolog veršem 39, zatím co v čistém má veršů 50.
- c) *Textus receptus* (obecně přijímaný text) – rukopisy vznikaly v Římě, severní Itálii, Beneventu, Francii, Anglii, Německu, Rakousku a nepatří k výše jmenovaným, ačkoli jsou jimi ovlivněny.

---

²⁶ Srov. *tamtéž*, s. 24n.

²⁷ Reichenau – kdysi ostrovní klášter, dnes se z ostrova stal „poloostrov“ na Bodamském jezeře. Českému čtenáři je tento klášter znám díky knihám Poutník, Prázdné ruce a Dokonalá svoboda autorky M. C. Ziescheové. Tento klášter byl založen roku 724, zrušen 1803. V roce 2001 se benediktini vrátili na ostrov a v červnu 2004 arcioopatství Beuron založilo „Celu sv. Benedikta“. Čerpáno z <http://via-beuronensis.de/klosterinsel-reichenau/>, dne 23. března 2009.

²⁸ *Česká RB*, s. LI.

²⁹ Srov. *Holzher*, s. 25.

³⁰ Srov. *tamtéž*, s. 25.

³¹ Srov. *Česká RB*, s. LII.

³² Členění převzato z *Česká RB*, s. LIII.

Latinsko-české vydání RB vychází z kritického vydání Codexu Sangalensis 914, které pořídil Rudolf Hanslik.³³

---

³³ Srov. *tamtéž*, s. LI.

2 KLÍČOVÉ MOMENTY RB 58

Existují jisté momenty, které jsou důležité pro pochopení celé 58. kapitoly RB. Na prvním místě je to zkouška motivace a vytrvalosti nově příchozího ještě před přijetím do kláštera, která se může zdát vůči němu snad až nespravedlivou. Další zkouškou jsou tak zvané tři „O“ – tedy tři věci, ve kterých má být novic horlivý a podle kterých se jeho horlivost dá rozeznat. Projde-li těmito zkouškami „úspěšně“, bude moci složit sliby a zazpívat během nich své *suscipe*.

2.1 ZKOUŠKA MOTIVACE NOVĚ PŘÍCHOZÍHO

Přečteme-li si pozorně 58. kapitolu RB, můžeme být překvapeni, s jakou přísností Benedikt přistupuje k nově příchozímu, když jej nechává několik dní čekat před bránou kláštera. O to více nás tento text překvapí, pokud se podíváme na kapitolu o přijímání hostů, ve které Benedikt píše, že všichni příchozí mají být přijímáni jako Kristus (srov. RB 53,1). Chování k člověku, který má zájem o vstup do společenství, tomuto doporučení odporuje (tedy alespoň zdánlivě). Jak píše A. de Vogüé, zkouška mohla být až tak tvrdá proto, že trvala jen chvíli. „*Čím těžší je zkouška, tím kratší musí být. A naopak to, co stojí méně energie, musí trvat déle.*“³⁴ Můžeme tedy říci, že naše jemnější metody zkoušení nově příchozích do kláštera nás nutí k tomu, aby zkouška trvala delší dobu. Můžeme říci, že dříve byl tlak na vytrvání v klášteře větší než dnes. Snad i proto musí být čas zkoušky v současné době delší. „*Zatímco dříve bylo období zkoušky podstatně kratší, dnes je tendence taková, aby bylo toto období delší, zatímco se zmenšuje sociální tlak a jednotlivce ponechává jeho vlastním*

---

³⁴ VOGÜÉ, Adalbert de. *Die Regula Benedicti: Theologisch-spiritueller Kommentar*, s. 324. Dále jen jako *Vogüé RB*.

silám.“³⁵ Přicházejícímu se nemá jen tak snadno povolit vstup do komunity (srov. RB 58,3), protože má být vyzkoušena do hloubky jeho motivace pro vstup. Vstup (*ingressus*) do kláštera odpovídal odchodu (*egressus*) ze světa, jak to popisovaly staré texty. Slovo „vstup“ je zde použito ve smyslu „vstupu do nové životní formy“, který má své důsledky. Jestliže dnes činíme opak a „přemlouváme“ lidi pro vstup do kláštera, postupujeme proti Řeholi. Toto „lákání“ do kláštera by bylo pro *otce* prvních století absurdní. Něčím jiným je osobní svědectví života bratří a sester – takové svědectví může být opravdu tím, co přivede nové zájemce do komunity.³⁶

Je nutné si uvědomit, že povolání k životu v komunitě nepochází od člověka, ale že je to Bůh, kdo na tuto cestu volá. Proto také Benedikt píše: „*Zkoumejte duchy, zdali jsou z Boha.*“ (RB 58,2; srov. 1J 4,1) Benedikt bere Boží slovo do důsledku. Mluví o rozlišování duchů – *discretio spirituum*. Ke správnému rozlišení pomáhá, když víme, odkud duch přichází. V RB 58,28 Benedikt píše o bratrovi, který chce i přesto, že se zavázal sliby, odejít z kláštera, a označuje to jako *d'áblovo pokušení*. Je tedy špatné, když se mnich nechá vést „špatným“ duchem. Je nutné si uvědomit, že nejen odchod, ale i příchod do kláštera může být *d'áblovým pokušením*. Staré Řehole to nazývají „*útekem do lepšího zabezpečeného života [...]; někdo utíká, protože učinil mnoho zlého; jiný zase proto, že má strach před svým pánem; jiný zase hledá úctu lidí.*“³⁷ Dobrý duch se nepozná hned při prvním setkání. Je možné ho poznat podle trpělivosti a pokory. Stejně jako v době Benedikta je i dnes zapotřebí *discretio spirituum* jako hlavní element počátečního času rozlišování. Kandidát potřebuje pomoc společenství a někoho, kdo jej bude na cestě duchovně doprovázet. Potřebuje modlitbu, bdělost a také zkušenost se sebou samým a s Bohem, a to především v životních zkouškách a těžkostech každodenního života.³⁸

---

³⁵ *Vogüé RB*, s. 325.

³⁶ Srov. BÖCKMANN, Aquinata. *Perspektiven der Regula Benedicti*, s. 148. Dále již jen jako Böckmann.

³⁷ Böckmann, s. 149.

³⁸ Srov. *tamtéž*, s. 149n.

Je-li nově příchozímu povolen vstup, je zaveden do cely noviců (RB 58,5). Novicové tedy žijí v určité odloučenosti od zbytku společenství. Možná proto, že potřebují režim, který je více přizpůsobený jejich potřebám. Není to však dokonalé oddělení noviců od společenství, protože se zúčastňují společných modliteb a práce. V této „cele“ se mají novicové učit, jíst a spát. (RB 58,5) Co je myšleno tímto „učit“ (v latině *meditare*)? Toto *meditare* je první činností noviců (ještě před jídlem a spánkem). Co tím Benedikt míní? *Meditare* se v RB objevuje ještě dvakrát.³⁹ *Meditatio* se týká v první řadě Písma sv. a je také spojeno se čtením. Pachomius i RM používají „*meditare(i)*“ ve smyslu čtení, učení, opakování, učení se nazpaměť, vysvětlování, studium, přivlastňování si; a patří k tomu také uvádění přečteného do života. Je to snaha postavit Písmo do středu svého života. Písmo svaté je také středem vyučování v noviciátu, má se stát jakoby „duší“ noviciátu.⁴⁰

2.2 TŘI „O“

Jak si řekneme níže,⁴¹ je pro Benedikta velmi důležitým kritériem pro přijetí nového zájemce do společenství to, zda „hledá Boha“ (RB 58,7). Toto hledání se uskutečňuje ve třech „O“. Jsou jimi *Opus Dei*, *oboedientia*, *obprobria*⁴² (služba Boží, poslušnost a snášení příkoří). Ti, kterým je přiděleno ono „zkoumání“, mají zkoumat bedlivě – jak praví český překlad. V latině zde však najdeme slovo *sollicitudo*. Dozvuk tohoto *sollicitudo* pak najdeme ve slově *sollicitus* – tedy zda je novic „horlivý“ v již výše zmíněných třech „O“. Jde zde tedy o horlivost – a to jak u zkoumajícího, tak u „zkoumaného“.

„Zda je horlivý v službě Boží (*si sollicitus est Opus Dei*).“ (RB 58,7)
Opus Dei se často překládá jako bohoslužba. Bohoslužbu tradičně chápeme

---

³⁹ „Času, který zbývá po vigiliích, využijí, potřebují-li to k procvičování (*meditatio*) žalmů a čtení.“

(RB 8,3) „Je-li někdo tak nedbalý a líný, že by rozjímat (*meditare*) nebo číst nechtěl nebo nedokázal, uloží se mu vykonat nějakou práci, aby nezahálel.“ (RB 48,23)

⁴⁰ Srov. *Böckmann*, s. 155n.

⁴¹ Kapitola 7.1.

⁴² Protože literatura, ze které čerpám, uvádí různé možnosti psaní *oprobria*, *opprobria*, *obprobria*, používám možnost, kterou uvádí ten který autor. Proto se mé citace slova liší.

jako naši službu Bohu – prokazování kultu. Ale *Opus Dei* je také Boží dílo na nás.⁴³ *Opus Dei* je pak naší odpovědí na tato Boží díla. Touto odpovědí je náš život ve víře a naše dobré skutky. Když Basil hovoří o kritériích, podle kterých má být kandidát přijat, táže se, zda je jeho touha po *Opus Dei* opravdu planoucí, a myslí tím kandidátovu snahu žít život opravdu pro Boha.⁴⁴ Benedikt *Opus Dei* chápe především jako dílo pro Boha, které nazýváme liturgií. Touto liturgií je ovlivněn celý život mnicha, který se neustále snaží žít před Boží tváří, pod Jeho pohledem. Jestliže se má zkoumat, zda je novic horlivý v *Opus Dei*, je to jen potvrzením Benediktova požadavku, že se bohoslužbě nemá dávat přednost před ničím jiným, což zmiňuje ve 43. kapitole RB. *Officium* (chórová modlitba) je pak oním „speciálním“ okamžikem, ve kterém se toto nasměrování na Boha uskutečňuje ještě plněji. Horlivost pro *Opus Dei* se pak stává součástí horlivosti pro vše, v čem můžeme nacházet Boha. Jestliže jsme otevřeni a horliví pro dílo Boží,⁴⁵ může také Bůh v nás uskutečnit své dílo.⁴⁶ Horlivost v *Opus Dei* se tedy neohraničuje pouze na chórovou modlitbu, ale jde zde o nasměrování novice ke Kristu v každodenním monastickém životě, který je celý chápán jako služba Bohu.⁴⁷

„Zda je horlivý [...] v poslušnosti“⁴⁸ (*sollicitus [...] ad oboedientiam*).“ (RB 58,7) Pro Benedikta je zanechání práce a spěchání na bohoslužbu výrazem poslušnosti.⁴⁹ I v této kapitole staví *Opus Dei* a *oboedientiam* vedle sebe jako něco, co je spolu propojeno.⁵⁰ Můžeme říci, že poslušnost je životem z víry. Mnich je poslušný, protože v tom cítí výzvu Boha pro svůj každodenní život. Poslušnost není jen nějakým asketickým cvičením, ale je to cesta, kterou musí

---

⁴³ „Hospodin odpověděl: Hle, uzavírám s vámi smlouvu. Před veškerým tvým lidem učiním podivuhodné věci, jaké nebyly stvořeny na celé zemi ani mezi všemi pronárody. Všechnen lid, uprostřed něhož jsi, uvidí **Hospodinovo dílo**; neboť to, co já s tebou učiním, bude vzbuzovat bázeň.“ Exodus 34,10.

⁴⁴ Basilius, Reg. 7 (Basili regula a Rufino latine versa) v *Böckmann*, s. 162.

⁴⁵ Srov. 1 Kor 15,58.

⁴⁶ Srov. *Böckmann*, s. 162.

⁴⁷ Srov. PUZICHA, Michaela. *Kommentar zur Benediktusregel : Mit einer Einführung von Christian Schütz*, s. 492. Dále již jen jako *Kommentar*.

⁴⁸ Viz také kapitola 7.3.

⁴⁹ Srov. RB 43,1-3 a také RB 5,1-11.

⁵⁰ Srov. *Böckmann*, s. 163.

kráčet každý, kdo chce zapřít sebe samého a hledat samotného Boha.⁵¹ Již na začátku RB vidíme, že Benedikt považuje poslušnost za základ (RB Prolog 1), na kterém je možno stavět mnišský život. Mnich je povolán, aby svou poslušností napodoboval samotného Krista. Jedině On je vzorem poslušnosti, který máme následovat.⁵²

„Zda je horlivý [...] ve snášení příkoří (*sollicitus [...] ad obprobria*).“ (RB 57,8) Toto slovo vyvolává neustále diskuse a musíme také říci, že bylo často zneužíváno (a nejen v minulosti). Často bylo chápáno jako ochota přijímat pokořování, a navíc měl člověk toto pokořování vyhledávat. Kláštery často cíleně ukládaly různá pokořování a považovaly to pro novice (a nejen pro ně) za cvičení se v pokoře, protože se myslelo, že se člověk díky pokořování stane pokorným. Musíme si postavit otázku, zda měl Benedikt na mysli právě toto. Na rozdíl od Magistra⁵³ nepřipravuje mnichům cíleně nějaká pokoření, nedává jim úkoly, které není možné vyplnit, nešikanuje je. Tato *obprobria* měla pravděpodobně konkrétní podobu. Mohly to být obyčejné práce a služby v klášteře, které měli mniši vykonávat. Svobodní Římané považovali ruční práci za něco ponižujícího, za něco, co vykonávali otroci. V Benediktově klášteře však nebyli otroci, kteří by sloužili svým pánům. Všichni si měli po vzoru Krista vzájemně sloužit. Byli-li v klášteře společně Gótové, Římané i příslušníci jiných národů a společenských vrstev, můžeme si dost dobře představit, že když každý vykonával službu v kuchyni (týdenní služba v kuchyni a v refektáři platila pro všechny – srov. RB 35,1), jednomu šla tato služba lépe, jinému hůře. Pak se mohli všichni bratři společně modlit modlitbu „Bože shlédni a pomoz“ (před službou – RB 35,17) a „Ty jsi mne potěšil“ (po službě – RB 35,16). Ve službě se člověk učí být opravdu služebníkem Krista a být služebníkem bližních. V těchto nepatrných službách je možné následovat Krista v jeho službě (mytí nohou učedníkům⁵⁴) a v jeho vydanosti. Právě v těchto službách však roste

---

⁵¹ Srov. RB 72,1n.

⁵² Srov. *Kommentar*, s. 493.

⁵³ Srov. RM 90,5-11.

⁵⁴ Srov. Jan 13,1-15.

láska – jak píše Benedikt.⁵⁵ Je nutné si uvědomit, že *obprobria* nemusí znamenat pouze fyzickou práci. Pro některé mohla být tímto *obprobrium* ruční práce, pro jiného to ale mohlo být *lectio* (četba, které Benedikt věnoval několik hodin denně – srov. RB 48).⁵⁶

Všechny těžkosti, které s sebou nese život v klášteře, se mají novici sdělit hned na počátku jeho cesty,⁵⁷ aby se pak nemohl vymlouvat. Origenes píše: „*Možná sis myslel, že cesta, kterou ti Bůh ukázal, bude rovná a snadná a nebude vyžadovat námahu a úsilí. Ve skutečnosti je to výstup, výstup plný zatáček, úzký a nepohodlný.*“⁵⁸ Těžkosti, které prožívá (nejen) nově příchozí, jsou důsledkem následování Ukřižovaného.

2.3 SUSCIPE

Jestliže se nově příchozí po roce stráveném v klášteře rozhodne složit sliby, a tak se plně odevzdat Bohu, učiní tak ve společenství bratří. Velmi důležitým momentem tohoto obřadu (a můžeme říci, že celé RB 58⁵⁹) je zpěv verše „*Suscipe me, domine, secundum eloquium thum et vivam, et ne confundas me ab expectatione mea*“.⁶⁰ Novic tento verš zpívá „*ihned*“ po položení listiny slibů na oltář.⁶¹ Toto „*ihned*“ znamená, že nemá být dlouze vysvětlováno, co bratr právě udělal, ale že je právě teď čas na modlitbu. To, co se zde odehrává, člověka plně přerůstá.

Domine (Pane) – toto slovo Benedikt i Magistr dodávají do latinského překladu Žalmu 119. Za slovo *Domine* si klidně můžeme dosadit slovo Kriste.⁶² Je to *Dominus*, který hledá svého služebníka, a ptá se: „Kdo chce mít život?“ „*A ještě dřív, než ke mně zavoláte, se vám ozvu: Zde jsem. Co může být*

---

⁵⁵ Srov. RB 35,2.6.

⁵⁶ Srov. Böckmann, s. 163-165.

⁵⁷ Srov. RB 58,8.

⁵⁸ Orig., Hom.Ex.5,3 v *Kommentar*, s. 494.

⁵⁹ *Tamtéž*, s. 501.

⁶⁰ „Přijmi mne, Hospodine (Pane), podle svého slibu, abych byl živ, mou nadějí nezklam.“ RB 58,21; srov. Žalm 119,116

⁶¹ Srov. RB 58,20.

⁶² Srov. *Kommentar*, s. 501.

pro nás, milí bratři, sladší než tento hlas Páně, který nás zve? Hle, ve své dobrotě nám Pán ukazuje cestu k životu.“ (RB Prolog 18-20) Jde o následování Pána.⁶³

Suscipe me (přijmi mne, pozvedni mne). *Suscipere* znamená něco velmi opatrně pozvednout, vzít k sobě, obejmout, schovat ve své ruce.⁶⁴ Staří Římané měli zvyk, že otec pozvedl nově narozené dítě ze země, a tím je přijal (uznal) za vlastní. O takové přijetí prosí novic. „*Může se zdát neúnosnou troufalostí, říct Bohu: SUSCIPE ME,*“ pokud bychom k tomu nedodali: mohu o to porosit pouze proto, že Ty toto vše ve mně působíš.⁶⁵ „*Bůh přijímá obětní dary. Slovo suscipere se používá také o Kristu: Přijal lidskou přirozenost, přijal na sebe naše hříchy. [...] Během přinášení(obětních) darů se používá stará modlitba: 'Suscipe Sancta Trinitas' a později modlitba 'Suscipiat Dominus'. Během slavení Eucharistie odděluje kněz chléb a víno, které chce použít pro slavení (Eucharistie), odebírá je z profánního používání. Stejným způsobem se ten, kdo skládá sliby stává obětním darem. Přijetí se dokonává skrze modlitbu Církve, která se nad ním modlí.*“⁶⁶

Secundum eloquium tuum (podle svého slibu). Můžeme se ptát, zda nám Bůh něco sliboval, na co se můžeme v tomto místě odvolat. Co má toto *podle svého slibu* znamenat? Připomínají se zde slova z Evangelia, že ti, kdo opustili všechno, dostanou stokrát víc.⁶⁷ A právě na toto slovo, kterým Bůh vyzývá k opuštění všeho, se může odvolat ten, kdo zpívá *secundum eloquium tuum*. Podobnou odezvu můžeme nalézt i u Marie: „*Hle, jsem služebnice Páně; staň se mi podle tvého slova.*“⁶⁸ (Lk 1,38)

Et vivam (a budu žít). Pán nás v Prologu zve k životu.⁶⁹ Tento život je něčím novým. Ono *et vivam* tedy znamená „*nový život, který daruje Kristus těm, kdo jsou spojení s Jeho obětí. Příslib života nám připomíná křest. Poté, co*

---

⁶³ Srov. *tamtéž*, s. 190n.

⁶⁴ Srov. Böckmann, s. 191.

⁶⁵ Srov. *Kommentar*, s. 501.

⁶⁶ Böckmann, s. 191n.

⁶⁷ Srov. Mk 10, 28-30.

⁶⁸ Srov. Böckmann, s.192.

⁶⁹ Srov. RB Prolog 14-17.20.

*Kristus způsobil v člověku, se člověk sám může stát aktivním a říct: Žiji, ale ne již jako já, ale Kristus žije ve mně.*⁷⁰

Ne confundas me ab expectatione mea (mou nadějí nezklam). „*Expectare* znamená vyhlížet, vytahovat krk za... Je to velmi 'živá' naděje. Stejné slovo se objevuje v RB 49,7: v radostné duchovní touze čeká na svaté Velikonoce.“⁷¹ Naší nadějí je věčný život, který nám zajistil Kristus. V Kristu samotném nacházíme vyplnění všech nadějí.⁷² „*Cílem profese* (slibů) je život – *et vivam*, který je zaměřen na naději [...], na Krista samého.“⁷³ Gesta, která neoprofese během zpěvu tohoto verše dělá, podtrhují jeho slova. Během „*Suscipe me, domine, secundum eloquium tuum et vivam*“ stojí s rukama pozdviženýma k nebi a takto se odevzdává do objetí Boha, svého Otce. Při zpěvu „*et ne confundas me ab expectatione mea*“ bratr klečí s rukama překříženýma na hrudi. Tento postoj je blízký postoji služebníka, který se vrhá k nohám svého pána a chce mu tímto gestem říci, že je mu plně k dispozici.⁷⁴

„*Quem versum omnis congregatio tertio respondeat, adiungentes: Gloria Patri*“ (tento verš po něm celá komunita třikrát opakuje a přidává Sláva Otci). Mohli bychom si myslet, že komunita bude zpívat: „Přijmi jej, Pane.“ Všichni však zpívají: „Přijmi mne, Pane.“ To ukazuje hlubokou jednotu s novicem.⁷⁵ Zatímco dnes se při prvních slibech zpívá *Suscipe* jedenkrát, při věčných slibech se zpívá třikrát – tak, jak o tom píše sv. Benedikt. „*Tato prosba je vyslovena třikrát a vyjadřuje tím opravdovost, ale také jistotu přijetí Kristem.*“⁷⁶ Ještě na několika místech Benedikt nechává opakovat společenství třikrát to, co jiný vyslovuje.⁷⁷ „*Magistr na tomto místě nechává opata říci verš: Utvrď, Bože, co v nás působíš.*“⁷⁸ RM nepředpokládá dodání žádného

---

⁷⁰ Böckmann, s. 192.

⁷¹ Böckmann, s. 192.

⁷² Srov. 1 Kor 2,9.

⁷³ *Kommentar*, s. 501.

⁷⁴ Böckmann, s. 193.

⁷⁵ *Tamtéž*, s. 193.

⁷⁶ *Kommentar*, s. 501.

⁷⁷ Je to verš Pane, otevři mé rty a začnu tě chválit, který se říká při začátku noční liturgie (RB 9,1) a jsou to verše Požehnaný jsi, Pane Bože, tys mi pomohl a potěšil mě; a Bože shlédni a pomoz, Pane, pospěš mi pomáhat, které se modlí ti, kdo skončili a kdo začínají týdenní službu v kuchyni (RB 35,16n). Srov. Böckmann, s. 193.

⁷⁸ *Tamtéž*, s. 193.

Sláva Otci – jak to předpokládá Benedikt. „*Můžeme se domnívat, že tím chce Benedikt podtrhnout trinitární dimenzi. [...] Jde o dar novice přímo Kristu: 'Přijmi mne.' Darování se se uskutečňuje v Duchu sv. a směřuje celé k Otci.*“⁷⁹ Můžeme to vyjádřit ještě jinými slovy: „*Přijmi mne, Otče, podle svého Slova (Syn) a budu žít (v Duchu).*“⁸⁰ Po *Suscipe se neoprofes* „*vrhne každému (z přítomných bratří) k nohám s prosbou, aby se za něho modlil. Od té doby je považován za člena komunity.*“ (RB 58,23). Zde se nám může připomenout kapitola o přijímání hostí, ve které Benedikt píše, že mniši se s hosty vítají nebo loučí „*úklonou hlavy nebo i padnutím k zemi*“. (RB 53,7) Je to gesto pokory a úcty. Nejen v hostech, kteří přicházejí do kláštera, ale v každém spolubratru vidí *neoprofes* Pána samého.⁸¹

---

⁷⁹ *Tamtéž*, s. 193n.

⁸⁰ *Böckmann*, s. 194.

⁸¹ *Kommentar*, s. 502.

3 CHARAKTERISTIKA PRAMENŮ

Vezmeme-li do ruky český překlad RB z roku 1998⁸², můžeme si pod latinským textem všimnout nejrůznějších odkazů, které pod českým překladem nejsou uvedeny. Jedná se o různé citáty „otců mnišství“ počínaje Pachomiem, přes Basila⁸³, Cassiana, Řeholi čtyř otců⁸⁴, Cassiodora, Cypriana a další. V češtině tyto texty nejsou zatím dostupné. Vyšly však v německém jazyce jako „Quellen und Texte zur Benediktusregel“⁸⁵. Sestra Michaela⁸⁶ v předmluvě k tomuto souboru citací upozorňuje, že je to nejen první kompletní vydání, ale že tyto texty můžeme chápat jako samostatný komentář k RB⁸⁷.

Podle sr. Michaely se tyto odkazy na nejrůznější patristické texty ukázaly poprvé ve vydání RB z roku 1912, které připravil Cuthbert Butler, opat z Downside (Anglie)⁸⁸. Tyto odkazy stavějí RB do širšího kontextu a ukazují, které texty Benedikta při sepisování RB ovlivnily. Šíře citátů svědčí nejen o zápalu „badatele“ – tedy Benedikta, ale ukazuje nám také bohatství, které je v RB ukryto. Můžeme říci, že návrat ke kořenům, o kterém se neustále mluví, může znamenat také pozvání k seznámení se i s těmito texty. Benedikt totiž texty nepoužívá celé, ale používá z nich jen maličké části, používá určité pojmy. Mnoho míst z RB budeme moci lépe pochopit, pokud budeme schopni vnímat také pozadí, na kterém Benedikt své dílo psal. Pokud se na RB tímto způsobem nepodíváme, bude to pouze starý antický text, který nám zůstal zachován do našich časů. Jestliže se podíváme na prameny, ze kterých Benedikt čerpal, bude pro nás RB lépe pochopitelná i v dnešní době⁸⁹.

---

⁸² Česká RB.

⁸³ Srov. kapitola 6.

⁸⁴ Srov. poznámka 149.

⁸⁵ *Quellen und Texte zur Benediktusregel : Zusammengestellt und herausgegeben von Michaela Puzicha*. Dále již jen jako *Quellen*.

⁸⁶ ThDr. Michaela Puzicha OSB je benediktinkou opatství Varsell (Německo) a vedoucí Institutu benediktinských studií v Salzburgu (Rakousko).

⁸⁷ Srov. *Quellen*, s. VII.

⁸⁸ Srov. *tamtéž*, s. 1.

⁸⁹ Srov. *tamtéž*, s. 1.

Můžeme říci, že RB je „*mozaikou citátů*“⁹⁰. Je třeba si však všimnout toho, že Benedikt necituje pouze patristické texty, ale stejně bravurně cituje také Písmo sv. Pokud bychom se snažili dohledat v nám dostupném českém překladu Písma tyto citáty, pochodili bychom pouze částečně. Pokud bychom chtěli uspět víc, museli bychom mít v první řadě k dispozici text překladu tzv. Vulgáty, abychom našli alespoň některé podobnosti. V mnohých případech však Benedikt (stejně jako u patristické literatury) pouze na texty Písma naráží a pouze ten, kdo tyto texty dobře zná, uslyší v Benediktově textu jejich odezvu. Můžeme tedy říct, že Benedikt se ve své RB opírá o autoritu Písma a autoritu „patristických“ Otců, se kterými se identifikuje. V RB 73,2.4⁹¹ Benedikt píše: „*Pro toho, kdo spěchá k dokonalému řeholnímu životu jsou ostatně nauky svatých Otců, jejichž zachovávání vede člověka až k vrcholu dokonalosti. Nebo která kniha svatých katolických Otců nehlásá, jak dojdeme přímou cestou k svému Stvořiteli?*“ a v RB 9,8⁹²: „*[...] čtou se Bohem inspirované knihy Starého i Nového zákona, ale i jejich výklady sepsané významnými a pravověrnými katolickými Otcí.*“ Co tedy můžeme vyčíst u „pravověrných katolických Otců“ o přijímání do společenství?

3.1 KOMENTÁŘ PRAMENŮ K RB 58,1-6.24.26-27

Benedikt i Otcové se shodují v tom, že nově příchozímu do kláštera se nemá hned povolit vstup, ale má se ho nechat několik dní čekat před branou kláštera. Cílem je, aby se vyzkoušela trpělivost a to, zda je příchozí ochoten snášet protivenství spojené se vstupem. Dá se říci, že kdo neměl dobrou motivaci, již toto zacházení ho mohlo odradit od vstupu, a bratři tak měli - jak bychom řekli dnes - „méně práce“. Nejde o to znechutit nově příchozí nebo je pokořovat záměrně, a tím ponižovat jejich lidskou důstojnost. Cílem této zkoušky je vyzkoušet, zda zájemce opravdu přichází s čistým úmyslem. Pa-

---

⁹⁰ J. Kristeva v *Quellen*, s. 2.

⁹¹ Název kapitoly RB 73: Tato řehole jako začátek cesty k plné spravedlnosti.

⁹² Název kapitoly RB 9: Počet žalmů v nočních hodinkách.

chomius píše: „[...] nesmí jen tak vstoupit [...] jeho přítomnost musí být nejdříve oznámena otci kláštera a několik dní musí pobývat před fortanou kláštera.“⁹³ Podle „Řehole čtyř otců“⁹⁴ nejen že má kandidát „vydržet týden před fortanou kláštera“⁹⁵, ale „žádný z bratří s ním nesmí mluvit, kromě toho, že mu říkají o tom, co je tvrdé, plné námahy. Když však vytrvale klepe (na bránu), nebude prosícimu vstup odmítnut.“⁹⁶ Cassian nejen že doporučuje, aby kandidát před fortanou čekal několik dní, ale říká přímo: „[...] nebude připuštěn dříve, dokud na fortaně nevydrží deset nebo ještě více dní. Tím se má prokázat jeho houževnatost, vytrvalost, trpělivost a pokora.“⁹⁷ O něco později ještě píše: „Je nutné nejprve vědět, proč se zříkáš světa. Teprve když to pochopíš, je snadnější být seznámen se vším, co máš dělat.“⁹⁸ Pokud chce někdo v dnešní době vstoupit do kláštera, předpokládáme, že bude již na určité „náboženské úrovni“, že povede duchovní život. Proto nás zarazí, když u Pachomia narazíme na následující: Během času, kdy kandidát čeká před fortanou kláštera ho mají (pravděpodobně bratři) „naučit modlitbu Páně a z žalmů tolik, kolik je schopen se naučit zpaměti.“⁹⁹

Zájemce o řeholní život má „prokázat, že neudělal něco špatného a pouze proto (chce) ze strachu na nějakou dobu utéci (do kláštera) nebo jestli nestojí pod nějakým tlakem. Má také prokázat, že se dokáže zříci svých rodičů a opovrhovat svým majetkem.“¹⁰⁰ Pokud vydrží všechna protivenství, která musel před bránou snášet, pokud snese i chování bratří, kteří se k němu chovají, jako by do kláštera snad ani nechtěl být přijat, a skrze to všechno prokáže svou stálost a horlivost, může být přijat do společenství.¹⁰¹

---

⁹³ Pachomius, *Praecepta* (Příkazy) 49 v *Quellen*, s. 483. Dále jen Pachomius, Praec.

⁹⁴ Regula Quattuor Patrum dále jen R4P.

⁹⁵ R4P 2,25 v *Quellen*, s. 485.

⁹⁶ Srov. R4P 2,26.27 v *tamtéž*, s. 486.

⁹⁷ Cassian, *De institutis caenobitorum* (česky vyšlo jako *Zvyky cenobitů a léky na osm základních neřestí*) 4,3,1 v *Quellen*, s. 484. Dále jen Cassian, Inst.

⁹⁸ Srov. Cassian, Inst. 4,33 v *tamtéž*, s. 485.

⁹⁹ Pachomius, Praec. 49 v *tamtéž*, s. 483.

¹⁰⁰ Srov. Pachomius, Praec. 49 v *tamtéž*, s. 483.

¹⁰¹ Srov. Cassian, Inst. 4,3,1 v *tamtéž*, s. 484.

Jak má podle Otců vypadat další vzdělávání – formace – toho, kdo do kláštera vstupuje? Má být poučen „o klášterních předpisech,“¹⁰² což znamená, že mu má být vysvětleno, komu (rozuměj Bohu) bude sloužit, má také být poučen o předpisech chování u stolu.¹⁰³ Někdy se o formaci nově příchozího stará pověřený bratr, jindy je to sám představený. Ten mu má nejen vysvětlit, „jaký život bratři vedou a jak má zachovávat Řeholi,“¹⁰⁴ ale má mu také říci, že „mu (v životě) nezůstane nic jiného, než jen kříž, který má na sebe vzít, a tak následovat Pána. A toto je vrchol kříže: [...] v dokonalé poslušnosti neplnit vlastní vůli, ale vůli někoho jiného.“¹⁰⁵

Ten, kdo je do společenství přijat a jehož houževnatost již byla vyzkoušena, „odloží své šaty a přijme oděv mnicha. Nesmí však být ihned zařazen do společenství bratří, ale má být svěřen jednomu ze zkušených bratří. Ten (bratr „novicmistr“) bydlí v blízkosti klášterní fortny a stará se o příchozí a hosty. [...] Když se novic bez stěžování celý rok věnoval službě příchozím a hostům, prošel tak první školou pokory a trpělivosti. Pokud se (v tom všem) osvědčil, může žít ve společenství bratří.“¹⁰⁶ Pachomius o „nováčkovi“ píše: „Má být poučen o tom, co má jako mnich zachovávat. Pokud po poučení prohlásí, že je s tím (vším) srozuměný, má se mu dát 20 žalmů nebo dva listy apoštolů nebo jiný úryvek Písma sv., aby se ho naučil zpaměti. Pokud neumí číst, [...] má jít k nadanému učiteli, [...] a před ním má s velkou horlivostí stanout jako žák. Později [...] i kdyby nechtěl, se má učit číst. A ze zásady nemá být v klášteře nikdo, kdo by se neučil číst a kdo by neuměl zpaměti alespoň něco z Písma – minimálně Nový zákon a žaltář.“¹⁰⁷ Podobně píše i Cassiodor: „Jakmile se ‘Kristovi branci’ seznámí s žalmy, mají začít studovat Písmo svaté [...] dokud se jim s pomocí Páně nestane důvěrně známé.“¹⁰⁸

---

¹⁰² Pachomius, Praec. 49 v *tamtéž*, s. 483.

¹⁰³ Srov. Pachomius, Praec. 49 v *Quellen*, s. 483.

¹⁰⁴ R4P 2,28 v *tamtéž*, s. 486.

¹⁰⁵ R4P 2,32.33 v *tamtéž*, s. 486.

¹⁰⁶ Cassian, Inst. 4,7 v *tamtéž*, s. 489.

¹⁰⁷ Srov. Pachomius, Praec. 139.140 v *tamtéž*, s. 486 n.

¹⁰⁸ Cassiodor, *Institutiones divinarium et saecularium litterarum I* (Úvod do duchovního a „světského“ vědění I) 1 Praef. 2 v *tamtéž*, s. 487.

U Cassiana byl po počátečním „zaučení se“ bratr svěřen k další formaci jinému „zkušenému bratru. Ten se staral o deset mladších (bratří), které mu opat svěřil.“¹⁰⁹

3.2 KOMENTÁŘ PRAMENŮ K RB 58,7B.8.16

Benedikt,¹¹⁰ stejně jako Otcové, mluví o protivenstvích (příkořích) – *oprobria*, která se má příchozí (a nejen on) naučit snášet. Někdy jsou tato *oprobria* vnější, jindy vnitřní, někdy jsou jim příchozí vystavováni cíleně, jindy je s sebou nese sám život.

Ve svých Pravidlech¹¹¹ na otázku, zda se do kláštera mají přijímat všichni, kteří přijdou bez toho, aby byli nějakým způsobem vyzkoušeni, sv. Basil píše následující: „*Poznáme to teprve tehdy, pokud vyplní veškerou tělesnou práci, kterou mu svěříme, a pokud je nakloněn přísnosti života. [...] A když je připraven [...] (přijmout) každé ponížení a rád, když to vyžaduje rozum, přijímá ‘nízké a malé’ úkoly. Když obstojí v jednotlivých zkouškách, protože [...] má charakter, potom je správné, aby byl přijat. Než však bude přijat do bratrského společenství, musí se mu svěřit k vykonání ‘nízké’ práce a vše, co ‘světští lidé’ považují za potupu.*“¹¹² Nejde o to, aby se nově příchozímu svěřily těžké a „nízké“ práce jen tak, pro nic za nic. Má se vyzkoušet jeho pokora a má se také sledovat jeho reakce na tyto *oprobria*. „*Má se pozorovat, zda to vyplňuje rád, dobrovolně a spolehlivě a není z toho rozpačitý. A také jestli je při práci pilný a úslužný.*“¹¹³ Cassian ještě dodává, že nově příchozí „*musí pamatovat na to, jak je bezvýznamný jeho stav jako začátečníka ve vojenské službě, kterou přijal pro Krista.*“¹¹⁴ Můžeme se ptát, zda všechno toto pokořování má smysl samo v sobě, nebo jestli se za ním skrývá ještě něco víc. Cassi-

---

¹⁰⁹ Srov. Cassian, Inst. 4,7 v *tamtéž*, s. 489.

¹¹⁰ RB 58,7.

¹¹¹ Sr. Michaela vyhází z Basilových pravidel, které uspořádal – přeložil Rufinus (Basili regula a Rufino latine versa). Tento text zde budu citovat jako: Basilius, Reg.

¹¹² Basilius, Reg. 6,5-9 v *Quellen*, s. 488.

¹¹³ Basilius, Reg. 6,10n. v *tamtéž*, s. 488.

¹¹⁴ Cassian, Inst. 4,7 v *tamtéž*, s. 488n.

an o něco dále píše, že těžkou prací a námahou, které vykonává (nově příchozí) vlastníma rukama, vydělává na denní chléb sobě a hostům. Ani to však ještě není cílem. Sám vidí tuto námahu jako něco, čím je možno zadostiučinit za příjemné stránky a radosti dřívějšího života a co pomůže na tyto radosti zapomenout. Díky namáhavé práci je navíc možno dosáhnout pokory srdce.¹¹⁵

Radikální cesta následování Pána, pro kterou se nově příchozí rozhoduje, není snadná. Sv. Cyprián píše: „*Těsná a úzká je cesta, která vede k životu. Těžká a příkrá je stezka, která vede do slávy. [...] Vyhněte se široké a pohodlné cestě!*“¹¹⁶ Jestliže se tedy ti, kdo se rozhodli pro následování, opravdu zaříkají světa a přijímají na sebe Kristovo jho, mohou si být jisti, že „*zůstanou ve všech pokušeních neochvějní a vše je povede k dobrému.*“¹¹⁷

Nejen že se má nově příchozí snažit na započaté cestě vytrvat, ale jak se praví v Didaché: „*Viz aby tě nikdo nesvedl z této cesty učení, [...] Jsi-li schopen snést celé jho Páně, budeš dokonalý, pokud ne, čiň aspoň to, co můžeš.*“¹¹⁸

3.3 KOMENTÁŘ PRAMENŮ K RB 58,8.9.12-15.18.21.26-28

Nejen u Benedikta je nově příchozímu přečtena Řehole. V Regula Macarii se praví: „*Když někdo opustí svět a chce vstoupit do kláštera, přečte se mu při vstupu Řehole a otevřeně se mu předloží (vysvětlí) způsob života v klášteře. Když toto vše dobrovolně přijme, bude bratry přijat do kláštera.*“¹¹⁹

Mnich se může rozhodnout setrvat v mnišském společenství, ale je si vědom, že ze své síly a bez pomoci Boha není schopen tomuto slibu dostát. „*Můžeme si blahopřát [...], když dokážeme svou víru neustále vyznávat a když skrze snášení utrpení vytrváme na úzké cestě Kristově a na této cestě spěcháme za Kristem (ke Kristu).*“¹²⁰ Ambrosius¹²¹ dokonce ve svém komentáři ke slo-

¹¹⁵ Srov. Cassian, Inst. 2,3,3 v *Quellen*, s. 489.

¹¹⁶ Cyprian, De habitu virginum 21 (O panenství) v *tamtéž*, s. 490.

¹¹⁷ Cassian, Collationes 24,24,7 (Rozhovory otců) v *tamtéž*, s. 491.

¹¹⁸ Didaché 6,1-2 (citace převzata z *Spisy apoštolských otců*. Úvodní texty Dan Drápal; prof. dr. Ladislav Varcl, Dan Drápal, Jan Sokol, s. 17) v *tamtéž*, s. 493.

¹¹⁹ Regula Macarii 23,1-3 v *tamtéž*, s. 493.

¹²⁰ Cyprian, De mortalitate 2,14 v *tamtéž*, s. 492.

vům *suscipe*¹²² přirovnává modlíciho se tato slova k tomu, kdo již odpočívá na lůně Abrahámově jako Lazar z evangelia¹²³ a koho přijímá sám Kristus. My jsme ti, kdo jsou vystaveni smrti, kdo nesou její znamení, ale Bůh nás zve k životu.¹²⁴ „Dovol tedy, aby Tvůj služebník ve své naději ztroskotal. Neboť v tebe důvěřuji, nedovol, aby tato důvěra přišla nazmar. Stále důvěřuj [...] Naše důvěra je věčný život, naše očekávání je Boží království, společenství s anděly a nebeské požehnání. Důvěřuj den co den; neboť důvěra nemá konce, nezná stagnaci.“¹²⁵

Složením slibů a vyřčením *suscipe* se mnich váže navždy s komunitou a s Bohem. Pokud již někdo slíbil, že setrvá v komunitě, není snadné toto jho ze sebe setřást. Eusebius¹²⁶ o tom, kdo chce odejít, píše: „Chtějí ze svých ramen setřást Kristovo jho? Takoví nevědí, co slíbili. Zapomněli, proč sem přišli. [...] Co ti pomůže, když půjdeš pryč? Všude jsi přece spoután svými vášněmi. Tady i tam poutají tě tvé hříchy. Co ti pomůže, pravím ti, když půjdeš pryč? Všude si vezmeš sebe s sebou.“¹²⁷

Nejen že složením slibů mnich ztrácí právo nakládat (nejen) se svým majetkem, nesmí si dokonce ponechat ani svůj „civilní“ oděv. Jako viditelné znamení zasvěcení a příslušnosti k mnišskému společenství dostává uchazeč hábit – mnišský oděv. „Bude zaveden do shromáždění bratří a tam bude vyslečen ze svých šatů. Opat jej vlastnoručně obleče do oděvu kláštera, díky kterému má (lépe) poznat, že se zřekl nejen svého dřívějšího majetku, ale odložil také veškerou světskou domýšlivost [...] Oděv, který odložil [...] se (v klášteře) uchovává tak dlouho, dokud u něj nebude možné pozorovat pokrok v klášterním způsobu života a v trpělivém snášení nejrůznějších pokušení [...] Neochabuje-li a pokud je stále horlivý, jako na začátku, může se oděv darovat

---

¹²¹ Ambrosius z Milána.

¹²² Slova „Suscipe me, domine, secundum eloquidum tuum et vivam, et ne cofundas me ab expectatione mea.“ (Ž 119,116) se modlí mnich během skládání profese – slibů – během věčných slibů se tato slova dokonce 3krát opakují.

¹²³ Srov. Lk 16,22.

¹²⁴ Srov. Ambrosius, Expositio de Psalmo 118,15,26 v *Quellen*, s. 494.

¹²⁵ Ambrosius, Expositio de Psalmo 118,15,27.28 v *tamtéž*, s. 494.

¹²⁶ Eusebius Gallicanus.

¹²⁷ Eusebius Gallicanus, Homilie ad monachos (kázání k mnichům) 38,2 v *Quellen*, s. 492.

chudým. ¹²⁸ Je však také možné, že ne každý příchozí do kláštera je tak trpělivý ve snášení různých pokoření a těžkostí. Jsou i tací, kteří začnou trpět neřestí reptání nebo přestanou být poslušnými. Takovým se má „klášterní oděv vysvléci [...] obléci jej znovu do jeho starého oděvu, který byl v klášteře uchován a pošle se jej pryč.“ ¹²⁹

---

¹²⁸ Cassian, Inst. 4,5-6 v *tamtéž*, s. 495n.

¹²⁹ Cassian, Inst. 4,6 v *Quellen*, s. 496.

4 POROVNÁNÍ REGULA BENEDICTI A REGULA MAGISTRI

Regula Benedicti jsem charakterizovala již výše. Nyní bych chtěla napsat alespoň něco málo o Regula Magistri.¹³⁰ Protože RM v češtině není dostupná, vycházím z německého překladu, jehož autorem je K. Suso Frank.¹³¹

Zatímco RB má Prolog + 73 kapitol, RM má Prolog, „téma“, výklad modlitby Páně, povzbuzení a 95 kapitol. Magistr má tedy svou RM podstatně delší. U Benedikta můžeme pozorovat, že v některých kapitolách se od Magistra inspiruje, kapitoly však často krátí. Například kapitola první „Druhy mnichů“ má u Benedikta 13 veršů, u Magistra 92. Benedikt zde až po 9. verš cituje Magistra a popisuje první tři druhy mnichů. Jsou jimi cenobité, anachoreté, sarabaité. Charakteristiku posledních však Benedikt krátí a ve zkratce také popisuje čtvrtý druh – gyrovágy. Těm Benedikt věnuje 2 verše a protože „*o přebohých mravech těchto mnichů je lépe mlčet než mluvit*,“ (RB 1,12) přistupuje „*s pomocí Páně [...] k uspořádání všeho pro statečné cenobity*.“ (RB 1, 13) Pro Benedikta tedy není důležité déle se pozastavovat nad chováním těch, kdo se za mnichy pouze vydávají, a klamou tak své okolí a Boha,¹³² ale jde k tomu podstatnému, totiž mluví o životě těch, kdo jako opravdoví mniši žít chtějí. Další případy krácení textu RM bychom našli např. v těchto kapitolách: RB 2 (Opat) – RM 2, Benediktových 40 veršů oproti 52 Magistra. RB 4 (Nástroje dobrých skutků) 78 veršů, RM 3 – 95 veršů.

Dalším podstatným rozdílem mezi RB a RM je ten, že RM je koncipována jako otázka žáka a odpověď učitele – magistra, skrze kterého mluví Pán.¹³³ Zdá se, že otázky učeníka jsou v mnoha případech jen formální, pro-

---

¹³⁰ Regula Magistri (Řehole Mistra nebo také Magistra) – dále jen RM.

¹³¹ *Die Magisterregel : Einführung und Übersetzung von K. Suso Frank*. Dále jen jako *RM Frank*.

¹³² Srov. RB 1, 7.

¹³³ Srov. např. *RM Frank*, s. 98.

tože často tvoří názvy kapitol.¹³⁴ Můžeme říci, že Magistr se tímto snaží zařadit do tradice pouštních otců. Za těmi přicházeli různí lidé a kladli jim otázky, na které jim otcové odpovídali. Zápisem těchto otázek a odpovědí vznikly nám dobře známé výroky pouštních otců – „Apoftegmata“. Také u sv. Basila¹³⁵ můžeme pozorovat podobnou koncepci řehole – tedy žák se táže a učitel odpovídá. V porovnání s Magistrem však Basil používá skutečných – nebo skutečně vypadajících – otázek učedníků, či mnichů.

4.1 AUTORSTVÍ REGULA MAGISTRI

V podstatě do dnešních dnů nikdo s jistotou nemůže určit pravého autora tak zvané Regula Magistri.¹³⁶ Můžeme říci, že se kolem ní vedou stále spory. Někteří autoři dokonce tvrdí, že RM napsal sám autor RB jako své první (mladické) dílo.¹³⁷ RB, kterou by tak Benedikt napsal později, by byla již střízlivějším dílem, které by bylo prověřeno životem, a nebyla by jen plná ideálů. Jiní¹³⁸ říkají, že RM napsal Benedikt a RB je dílem neznámého autora, který pouze zkrátil a mírně doplnil text RM. Autorství RM však bylo připisováno také dalším velikánům západního mnišství. Například M. Cappuyns vidí jako autora Cassiodora, což J. J. O'Donnell popírá, protože podle něj by Cassiodor nikdy nenapsal anonymní dílo. To by prý ublížilo jeho sebevědomí.¹³⁹ Ať je to tak, nebo jinak, Magistr si zachoval svou anonymitu a to patří k jeho pochopení sebe. „*Učitel přece nechce prezentovat své názory, ale chce nechat skrze sebe mluvit samého Pána.*“¹⁴⁰

Ať autora RM nazveme Benediktem, Cassiodorem či ještě jiným jménem, které můžeme přiřadit konkrétní historické osobě, a nebo se spokojíme

---

¹³⁴ Např. Jaký má být opat (RM 2), Poslušnost žáka: Jaký musí být (RM 7), Pokora Bratří: Jaká musí být, jak se získává a jak získanou udržet (RM 10), Děkan kláštera (RM 11) a další.

¹³⁵ Srov. ŚW. BAZYLI WIELKI. *Pisma ascetyczne tom 2 : Reguły dłuższe, Reguły krótsze*. Przekład i opracowanie ks. Józef Naumanowicz.

¹³⁶ Při srovnání RB a RM a v otázkách historie RM vycházím především z *RM Frank*, s. 1 – 57.

¹³⁷ Tak např. O. Zimmermann.

¹³⁸ L. Brou, Froger. Srov. *RM Frank*, s. 59 – odkaz 26.

¹³⁹ Srov. *tamtéž*, s. 9.

¹⁴⁰ *Tamtéž*, s. 10, srov. také např. *tamtéž* s. 98.

pouze s tím, že mu budeme říkat Magistr, můžeme o něm s jistotou říci jedno: Byl to člověk, který se velmi angažoval v mnišském životě a v jeho řád v klášteře. Byl to člověk, který se vyznal v asketicko-monastické literatuře. A nakonec to byl člověk, který věděl, jak se v klášteře žije.¹⁴¹ A to je velmi důležité.

4.2 DOBA A MÍSTO VZNIKU REGULA MAGISTRI

Magistrova Řehole patří mezi rané latinské mnišské řehole, které začaly vznikat již ve 4. století. Starožitné řehole nebyly psány proto, aby odlišovaly mnišský život od života jiného, ale aby to, co bylo poznáno jako dobré a vážné v mnišském životě, zajistily a uchovaly. Frank¹⁴² v této souvislosti cituje Sir 36, 27 Vulg: „*Kde neexistuje žádný hraniční plot, tam se dědictví ztratí.*“¹⁴³ Můžeme tedy říci, že Magistr nechce tvořit nic nového, ale pouze zapsat a uchovat tradici. Název Magistrova Řehole pochází od Benedikta z Aniánu,¹⁴⁴ který ji tak nazval proto, že jednotlivé kapitoly Řehole jsou „*odpovědí Pána skrze učitele – Magistra.*“¹⁴⁵

Nejstarší dochované rukopisy RM jsou uloženy v Paříži. Jsou to Kodexy P 12205 a 12634. První z kodexů obsahuje celou RM, druhý pouze část. Oba jsou datovány kolem roku 600 (580 – 600 a rok 600 nebo něco málo po něm). Doba vzniku prvních dochovaných rukopisů RM tedy zcela jasně ohraničuje dobu jejího sepsání.¹⁴⁶

Oba rukopisy mají původ v jižní Itálii, což nemusí znamenat, že tam vznikly. Jako druhá lokalita možného vzniku RM je jižní Galie. V jižní Galii se nachází ostrov Lérins - jde spíše o ostrovní seskupení, které se stalo již začát-

---

¹⁴¹ Srov. *RM Frank*, s. 10 a 11.

¹⁴² Srov. *tamtéž*, s. 1.

¹⁴³ Srov. *tamtéž*, s. 1. „Wo kein Grenzzaun gesetzt ist, da geht das Erbe verloren.“

¹⁴⁴ Sv. Benedikt z Aniánu žil cca. 750 – 11. 2. 821. Vlastním jménem Vitiza, narozen ve Francii. Vstoupil do benediktinského kláštera, později sám založil klášter Aniane. Z tohoto kláštera vyšla rozsáhlá klášterní reforma, která přijala Benediktovu Řeholi za svou. Ludvík Pobožný jej později jmenoval opatem dalších klášterů.

¹⁴⁵ Srov. *RM Frank*, s. 1.

¹⁴⁶ Srov. *tamtéž*, s. 9.

kem 5. století mnišským sídlištěm a stalo se centrem monasticismu s širokým polem vlivu.¹⁴⁷ Pro Lérins jako pro místo vzniku RM by hovořila skutečnost, že pro tamní mnichy bylo samozřejmé chápat klášter jako „schola Christi“, což je patrné také v RM.¹⁴⁸

Existují také jiné texty řeholí, které jsou spojovány s tímto ostrovním klášterem. A. de Vogüé spojuje s tímto místem známou „Řeholi čtyř otců“.¹⁴⁹ Pokud srovnáme tyto krátké texty s RM, je těžké uvěřit, že vznikly na stejném místě a že mají základ ve stejném duchovním klimatu.¹⁵⁰

Za další možné místo vzniku je považován tzv. klášter Jura. Založení tohoto kláštera je připisováno Romanovi z Lyonu, který kolem roku 430 odešel do Jurských hor a působil zde jako charismatický otec mnišského sídliště. Mnišství zde bylo žito přesvědčivě a navazovalo na Lérins a Marseille. O nějaké konkrétní Řeholi však nikdy nemoha být řeč. Romanovi je připisováno dílo „Vita vel Regula sanctorum Patrum“. Život svatých otců byl sám řeholí pro mnichy. Jako druhý opat společenství v Jura byl Eugendus (cca 495 – 510). V období jeho služby se objevují jisté problémy ve společenství. Můžeme proto předpokládat, že v této době vznikly určité doplňující normy, které poskytovaly odpovědi na aktuální problémy společenství, a tak vznikly jakoby zvláštní statuty kláštera. Jistý mnich z kláštera Condat později slibuje mnichům z Agaunum, že jim pošle řeholi svého kláštera. A právě tato řehole je považována některými¹⁵¹ za první stupeň k RM. Tato malá část řehole se přes Agaunum měla dostat do Itálie a prošla různými adaptacemi pro jihoitalské kláštery. Díky této teorii tak můžeme určit místo a také datum (510 – 520) vzniku RM. Bohužel i tato teorie má své slabiny. Porovnáme-li „Vita“ prvních jurských otců a RM, nemůžeme dojít ke stejnému „duchovnímu“ zdroji.¹⁵²

A. de Vogüé však našel ještě jiné řešení. Podle něj v Jura vznikla „Regula Orientalis“, která byla pravděpodobně identická s tím, co z kláštera Con-

---

¹⁴⁷ Srov. *RM Frank*, s. 11.

¹⁴⁸ Srov. *tamtéž*, s. 12.

¹⁴⁹ Čtyři otcové – Seraphion, Makarius, Pafnucius a další Makarius.

¹⁵⁰ Srov. *RM Frank*, s. 12.

¹⁵¹ F. Masagr, E. Manning a G. Holzherr. Poslední jmenovaný je českému čtenáři znám svým komentářem k RB, který vydalo Benediktinské opatství sv. Markéty v Praze.

¹⁵² Srov. *RM Frank*, s. 12 – 14.

dat putovalo do kláštera Agaunum. Tato „Regula Orientalis“ se tak dostala do Itálie a mohla být inspirací pro RM a tím také mohla ovlivnit RB. Za místo vzniku RM je především podle A. de Vogüé, ale také podle V. M. Alamo, F. Rennera a dalších, považována jižní Itálie.¹⁵³

Pařížský Kodex 12634 je A. de Vogüé identifikován s klášterní řeholí, kterou sepsal mezi roky 530 a 535 Eugipius, opat kláštera Lucullanum u Neapole. Tato řehole neobsahuje takřka žádné vlastní výpovědi a z velké části používá velké úryvky RM. To potvrzuje znalost RM v Itálii začátkem 6. století. Není sice jasné, zda Eugipius znal pouze část RM (tu část, která pocházela z kláštera Condat), nebo již znal RM celou a vybral z ní do své řehole pouze některé části.¹⁵⁴

U RM si můžeme všimnout, že s neskryvanou láskou cituje hagiografické texty. Jedná se o „Akty“ sv. Atanasia, Šebestiána, Silvestra a Eugenia. Tito byli typickými římskými světcí a jejich „Akta“ jsou ovlivněna římským kolorem. To, že je RM v takovém rozsahu přebírá, svědčí o skutečnosti, že Magistr byl duchovně i zeměpisně Římu blízko. A nejen tato „Akta“ svědčí o blízkosti Římu. To, že RM považuje sobotu za postní den a čtvrtek naopak za postní den nepovažuje, odpovídá také římským zvyklostem. Stejně tak jsou ovlivněny římským vlivem i některé liturgické předpisy.¹⁵⁵

4.3 PŘIJETÍ DO MNIŠSKÉHO SPOLEČENSTVÍ PODLE RM

Magistr hovoří hned v několika kapitolách¹⁵⁶ o přijímání do společenství. Z těchto kapitol vyzařuje velká nedůvěra vůči nově příchozímu. Celá 87. kapitola pojednává o tom, jak naložit s majetkem nově příchozího – jako by majetek byl tím nejdůležitějším. Stejně tak, jestliže někdo přijde a tvrdí, že

---

¹⁵³ Srov. *RM Frank*, s. 14.

¹⁵⁴ srov. *tamtéž*, s. 14 -15.

¹⁵⁵ Například „Vigilie“ před slavností seslání Ducha sv., Velký pátek, Zelený čtvrtek byly dny „volné od liturgie“ – tj. dny, kdy se liturgie neslavila. RM přejímá také označení liturgických dnů: sabbatus Pentecosten = „Vigilie“ před slavností seslání Ducha sv., Ascensa = nanebevstoupení Páně, Theophania / Epiphania = zjevení Páně atd.

¹⁵⁶ Srov. RM 87-91. Já se zaměřím především na kapitoly 87-90.

nemá majetek, mají se bratři na něj „pozeptat“ v okolí místa, odkud přichází, a mají zjistit, zda opravdu žádný majetek nemá.¹⁵⁷ Sliby, které nově příchozí slibuje, „*slibuje Bohu, oratoriu a oltáři.*“ (RM 89,11) Stejně tak majetek, který s sebou přináší, dává jako almužnu Bohu a tato almužna je také chápána jako záruka jeho setrvání ve společenství.¹⁵⁸ „*Neboť na úplném zřeknutí se veškerého svého jmění je možné poznat, že chce (bratr) zůstat věrný Bohu, protože kvůli Bohu nechce již mít žádný majetek. Má ujistit, že si venku opravdu vůbec nic neponechal.*“ (RM 87,30n) A nejen to. Zároveň s odevzdáním svého daru (majetku) klášteru, musí potvrdit, že pokud z kláštera odejde, nebude chtít tento majetek dostat zpět, ale ponechá jej klášteru.¹⁵⁹ Kapitola o roční zkušební době před konečným přijetím do kláštera končí těmito slovy: „*Trojí zásada této Řehole je: Práce bratry v klášteře sytí, vytrvalost je obouvá a odívá, odchod navrácí klášteru věci zpět a potom, když (někdo) chce, může odejít.*“ (RM 90,95) Opat má dokonce před svou smrtí pořídit něco jako soupis majetku kláštera, aby po jeho smrti některý z bratří nepřišel a nechtěl nějaký majetek zpět a s tímto majetkem se nevrátil do světa.¹⁶⁰

Jestliže někdo přichází do kláštera, má být přijat (i když ne příliš snadno¹⁶¹) do pokojů pro hosty nejprve na dva měsíce, během kterých se má rozmyslet, zda chce opravdu vstoupit. Během této doby se má se „sebou poradit“, zda chce učinit závazek Bohu nebo se raději chce vrátit k ďáblu. Během tohoto období na něj bratři mají dávat zvláštní pozor a opatrně jej pozorovat. Mají jej pozorovat také proto, aby náhodou neodešel z kláštera bez rozloučení a neodnesl si s sebou nějaký majetek.¹⁶² Zdá se, jako by se Magistrovi jednalo hlavně o majetek. Této otázce věnuje až neuvěřitelný počet veršů v kapitolách o přijímání bratří.

Po dvou měsících, které měl nově příchozí na rozmyšlenou, nyní přichází jakoby další stupeň pro přijetí do komunity. Jestliže na otázku opata, kte-

---

¹⁵⁷ Srov. RM 87,41.

¹⁵⁸ Srov. RM 87,29n.

¹⁵⁹ Srov. RM 87,37 a také RM 90,88.

¹⁶⁰ Srov. RM 89,32n.

¹⁶¹ Srov. RM 90,1.

¹⁶² Srov. RM 88, 6-10.

rý jej předtím měl seznámit s Řeholí kláštera,¹⁶³ příchozí odpoví, že chce být ve všem poslušný, má opat odpovědět: „*Bohu díky.*“ (RM 89,2) Následujícího dne po modlitbě *Primy*, když chce opat a zbytek komunity odejít z *oratoria*, se má nový bratr ve dveřích *oratoria* sklonit až k opatovým kolenům a prosit, aby ještě setrvali v *oratoriu* a modlili se za něj. „*Mají se za něj modlit velmi dlouho, a když opat modlitbu ukončí a bude chtít odejít, má ho nový žák opatrně podržet za oblečení a zadržet ho.*“ (RM 89,6) Poté sdělí opatovi svou prosbu o přijetí do společenství. Opat se zeptá, zda se mu v klášteře líbí, a poté odpoví: „*Podívej, bratře, ne mně něco slibuješ, ale Bohu, tomuto oratoriu a tomuto svatému oltáři.*“ (RM 89,11) Je až zarážející, že bratr své sliby neslibuje pouze Bohu, ale také *oratoriu* a oltáři. Po výzvě k poslušnosti opatovi je novému bratřovi opět připomenut význam majetku. Ten má v darovací listině darovat Bohu skrze předání tohoto majetku klášteru. Tuto darovací listinu vlastnoručně položí na oltář. Po vyznání, že chce Bohu toto vše darovat, protože od něj vše přijal, a po příslibení, že bude poslouchat opata,¹⁶⁴ pronese bratr slova žalmu: „*Přijmi mne, Pane, podle svého slova a budu žít a nezklam mne v mé naději.*“ (RM 89,24; srov. Žalm 119,116) Opat na tuto prosbu odpovídá: „*Utvrď, Bože, co v nás působíš.*“ (RM 89,25; srov. Žalm 68,29)

Jedním z důležitých elementů zkoušení noviců je svěření jim práce, kterou by nikdy sami nevykonávali, a svěření jim toho všeho, co je jim protivené.¹⁶⁵ Magistr se v následujících verších (RM 90,6-59) rozepisuje o tom, proč bratr opouští vše a je schopen a ochoten přijmout to, co se protiví jeho vůli a jeho schopnostem. A nejen to. „*Co nechce, k tomu bude přinucen, aby se jeho vlastní vůle, která je božím protivníkem, prořezala (oklestila). Kdo chce opravdu dokonale žít v klášteře, tomu se má odeprít vše, co má rád, po čem touží a to, co nenávidí, to se mu má nařídít.*“ (RM 90,8n; srov. také RM 90,62) To vše má bratr snášet pro věčnou blaženost, která nás čeká v nebi. Nový bratr „*musí být zkoušen jako zlato je zkoušeno pilníkem, údery kladiva a ohněm*

---

¹⁶³ Srov. RM 87,4 a také RM 90,5.

¹⁶⁴ Srov. RM 89,17.

¹⁶⁵ Srov. RM 90,3.

v tavící peci, aby byl jako Boží diadém a koruna, která bude Pánu k užitku.“
(RM 90,47)

Během zkušebního roku, který předchází přijetí hábitu a tonsury, nesmí bratr začínat žádný žalm ani antifonu. Nesmí v tomto období také jíst s opatem. Teprve po tomto zkušebním roce stráveném v klášteře může bratr dostat oděv mnicha. Nesmí se to udělat dříve a příliš snadno, aby se nějaký vlk nechtěl převléci za ovci, a tak vniknout do kláštera.¹⁶⁶ Z postoje Magistra se zdá, že ti, kteří žijí „ve světě“, jsou služebníky Dávla a naslouchají tomu, co jim našeptává.¹⁶⁷ Skrze službu Bohu v klášteře se srdce příchozího očistí a teprve potom může takový bratr přijmout mnišské oblečení. Toto oblečení má být znamením, že se stal vlastnictvím Boha. Může přijmout také tonsuru, ale teprve tehdy, když ze svého srdce „vystříhl“ zlomyslnost a zlobu.¹⁶⁸ Magistr předpokládá, že i přes složené sliby se najdou bratři, kteří budou chtít z kláštera odejít, a proto nařizuje uchovat jejich „civilní“ oděv, aby v něm mohli být propuštěni z kláštera. Neboť i oděv kláštera ve své podstatě patří Kristu, a tak ten, kdo z kláštera odejde, nesmí vlastnit tento oděv, když se svým odchodem vlastně opět vrací k Dávlu. Oděv by tak byl poskvrněn, a tím by byl symbolicky poskvrněn i Kristus.¹⁶⁹

Zdá se, že pro Magistra je velmi důležité, aby nově příchozí „spálil za sebou všechny mosty“, které by jej mohly poutat k tomuto světu. Dům rodičů se mu má stát „cizím“ a jeho práh již nikdy nemá překročit.¹⁷⁰ Stejně tak svět, který opustil kvůli hledání Boha, se mu má stát nepřítelem.¹⁷¹

S tímto přístupem a nedůvěrou k člověku, s jakým k němu Magistr přistupuje a který jsme si alespoň ve zkratce mohli ukázat na kapitolách o přijímání nových bratří, dnes nemůžeme souhlasit. Není divu, že se Magistrova řehole až tolik nerozšířila a že Benediktova řehole nad Magistrovou „zvítězi-

---

¹⁶⁶ Srov. RM 90,68.71n.

¹⁶⁷ Srov. RM 90,69n.

¹⁶⁸ Srov. RM 90,75nn.

¹⁶⁹ Srov. RM 90, 83-89.

¹⁷⁰ Srov. RM 90,65.

¹⁷¹ Srov. RM 90,70.

la“. Benedikt přece jen, ačkoli z Magistra čerpá, k člověku přistupuje úplně jinak.

5 POROVNÁNÍ ŘEHOLÍ SV. BASILA A SV. BENEDIKTA

Jelikož vydání Řehole sv. Basila není dostupné v českém jazyce, vycházím z dostupného polského vydání: Św. Bazyli Wielki - Pisma ascetyczne tom 2, Reguły dłuższe, Reguły krótsze v překladu Józefa Neumanowicze.¹⁷² Tento výtisk obsahuje jak „Delší pravidla“ tak „Kratší pravidla“ nebo chcete-li Řeholi. V citacích samotných „Pravidel“ pak používám na internetu dostupný slovenský překlad „Obširne pravidlá“ a „Kratke pravidlá“¹⁷³.

5.1 AUTORSTVÍ „PRAVIDEL SV. BASILA“

Basil se narodil kolem roku 330 v Cesarei. Seznámil se s životem mnichů a poustevníků v Palestině, Egyptě a Sýrii. Sám žil několik let jako poustevník. V roce 364 byl vysvěcen na kněze a r. 379 se stal biskupem v Cesarei v Kappadocii.¹⁷⁴ Zapojil se do organizování hnutí asketů, které se v Pontu a Kappadocii rozvíjelo. A nejen to. Ač byl sám ještě poměrně mlád, hrál roli, která připomínala roli „starců“, čili duchovních otců, kteří měli duchovní zkušenosti a za kterými přicházeli žáci pro radu. Tyto otce, kteří znali dobře Písmo svaté a dokázali rozlišovat duchy, jejich žáci prosili o slovo, které je povede ke spáse: „Otče, řekni slovo.“ (Zápisem těchto slov vznikla Apoftegmata.) Nebo je také žádali o radu či o „duchovní vedení“. Odpovědi byly určeny jak pro konkrétního člověka, tak také měly význam univerzální. Basil se stal tímto duchovním otcem velmi rychle. Sám hledal nejprve pro svůj život inspiraci u egyptských poustevníků, brzy se však kolem něj začal soustředit život asketů z východní části Malé Asie. Byl znám svou vzdělaností, znalostí Písma svatého

---

¹⁷² Překladatel opatřil dílko také úvodem. Tento úvod bude při citacích uváděn jako: *Naumanowicz*.

¹⁷³ <http://www.klaster.vyssibrod.cz/cesky/spiritualita/spiritualindex.htm> - ze dne 6. 2: 2009. V citacích budu používat zkratku: DP pro „Obširne pravidlá.“

¹⁷⁴ Srov. *Denní modlitba církve I: Doba adventní a vánoční*, s. 865.

a darem rozlišování toho, co je správné. Důvěru získával díky své moudrosti, umírněnosti a důslednosti.¹⁷⁵

Podobně jako u egyptských poustevníků, ani i u Basila nehledali asketi především intelektuální vědění. Kladli otázky, které pramenily z touhy po duchovním růstu. Prosili o radu týkající se každodenního života, ale ptali se také po smyslu konkrétního úryvku Písma sv., přicházeli s konkrétními morálními otázkami, kladli také otázky týkající se organizace a zásad společného života. Basilovy odpovědi jsou prosté, konkrétní, srdečné a upřímné. V tom se jeho odpovědi podobají těm, které dávali otcové pouště. Sám se v odpovědích nejčastěji odvolává na Písmo sv. Na rozdíl od pouštních otců se stává tím, kdo organizuje mnišský život, stanoví jeho program a způsob „fungování“. Sám sbírá své odpovědi, vydává je a posílá je do společenství, která nemůže navštívit osobně.¹⁷⁶

5.2 DOBA A MÍSTO VZNIKU „PRAVIDEL SV. BASILA“

O vzniku „Pravidel“ se dovídáme již na začátku díla. Basil zde zve k dialogu askety, kteří se shromáždili na nočním setkání. Basil těmto asketům připomíná jejich dvojí povinnosti. Jsou mezi nimi ti, kterým byla svěřena služba slova. Ti mají být vždy připraveni veřejně promlouvat, posilovat své bratry a osobně poučit každého, kdo přichází a prosí o radu. Druhými jsou učedníci. Jejich povinností je dotazovat se svých představených a zkušených duchovních vůdců.¹⁷⁷ V kontextu této povinnosti poučovat a hledat poučení vznikla také tato basiliánská sbírka otázek a odpovědí.¹⁷⁸

Jen stěží můžeme určit konkrétní datum vzniku „Pravidel“. Vznikala během několika let a měla minimálně dvě různá vydání. Jeho první verze, která obsahovala 203 otázek a odpovědí, vznikla kolem roku 368 – byl to tzv. „Malý Asketikon.“ „Velký Asketikon,“ který byl jeho rozšířením, se objevil kolem

---

¹⁷⁵ Naumanowicz, s. 12n.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 13n.

¹⁷⁷ Srov. Dt 32, 7b.

¹⁷⁸ Srov. Naumanowicz, s. 11n.

roku 377 a je výrazem vyspělého cenobitismu. Text „Pravidel“ prošel mnohými změnami a byl také několikrát „doplňován“, a to jak za života sv. Basila, tak také po jeho smrti. Dnes dostupné verze „Pravidel“ se ani tak neliší obsahem, jako spíše uspořádáním otázek a jejich počtem. Někdy se „Pravidla“ skládala z celé řady dotazů a nedělila se na „Kratší pravidla“ a „Dlouhá pravidla“. No a nakonec některá vydání vypouštějí určité kapitoly, příp. končí otázkou 286 „Kratších pravidel“ (např. rukopis z Pontu). Jedno je jisté: velké množství rukopisů a jejich verzí potvrzuje popularnost Basilových spisů. Tento fakt ovšem ztěžuje jejich kritické vydání.¹⁷⁹

5.3 FORMA A TITUL DÍLA

„Pravidla“ mají formu otázek a odpovědí. Sám Basil říká, že obsahuje odpovědi dané bratřím na jejich otázky týkající se askeze praktikované ve společenství, která měla vést k životu podle učení Páně.¹⁸⁰ Tato literární forma byla vlastně autorovi diktována okolnostmi. „Otázky a odpovědi“ byly literárním druhem samy o sobě. Ten byl rozšířený a populární hlavně v době patristiky. Dovoluje zapsat improvizovaný dialog duchovního otce s jeho učedníky, který byl typický pro začátky monasticismu. Můžeme říci, že Basil svým způsobem navázal na tzv. Apoftegmata, ale přesto se od nich liší. Je to reprezentativnější příklad monastického „vyučování“ ve formě otázek a odpovědí. Můžeme si všimnout, že v první části kapitoly se ne vždy začíná skutečnou otázkou, ale často pouze oznámením tématu, o kterém se bude dále mluvit. Například *O tom, jak se má žít v samotě, O sebezáporu, O nevolnících* atd. Odpovědi na tyto „otázky“ jsou také více vypracované a mají někdy dokonce formu přednášky. Naopak v „Kratších pravidlech“ se setkáváme se skutečnými otázkami, které začínají *zda, jak*. Některé otázky se dokonce opakují¹⁸¹ nebo jsou to otázky, které vyjasňují a doplňují již dřívější odpovědi. Působí tedy dojmem,

---

¹⁷⁹ Srov. Naumanowicz, s. 14-16.

¹⁸⁰ Srov. *Wstęp do zarysu abscesy, zob. Pisma ascetyczne, t. 1, 61 v tamtéž, s. 16, poznámka 9.*

¹⁸¹ Např. 200 a 302

že byly přepsány tak, jak je autor přednesl – bez toho, aniž byly opravovány nebo retušovány.¹⁸²

Oběma dílům Basila byl dán titul Řehole (tzn. pravidla), který nepochází od samotného autora, a nutno říci, že pouze v určitém stupni odpovídá jejich obsahu. „Pravidla“ nejsou kodexem, který důkladně popisuje závazky, povinnosti a předpisy, ale je spíše souborem rad a povzbuzení. Týkají se nejen organizace života v klášteře, ale týkají se také všeobecných duchovních problémů, vysvětlují úryvky z Písma sv. atd. Nutno dodat, že jak píše J. Gribomont, není správné nazvat toto dílo ani „pravidly“, protože to se přímo protiví Basilovu smýšlení.¹⁸³ Pro něj „*jedině Písmo svaté bylo právem (pravidlem) a on sám nikdy nepomyslel na to, aby vystupoval v roli někoho, kdo má moc.*“¹⁸⁴

5.4 STRUKTURA DÍLA

V tzv. „recensio vulgata“ jsou „Pravidla“ rozdělena na dvě série otázek a odpovědí, které se nazývají: „Delší pravidla“ (55 kapitol) a „Kratší pravidla“ (318 kapitol). Ne všechny verze používají toto rozdělení. Sám sv. Basil se zmiňuje pouze o jednom díle, které obsahuje odpovědi na otázky. Přesto se můžeme domnívat, že již sám sv. Basil rozdělil své dílo na dvě části, které nazval: „Odpověďmi delšími a kratšími“. Později se začaly nazývat „Pravidly delšími a kratšími“. Nelze však říci, že rozdíl mezi oběma částmi díla je pouze v délce odpovědí. „Kratší pravidla“ mají spíše formu „přednášky“, zatímco „Delší pravidla“ mají spíše formu dialogu – tedy otázky a odpovědi, které spolu souvisejí.¹⁸⁵

---

¹⁸² Srov. Naumanowicz, s. 16-18.

¹⁸³ Srov. *tamtéž*, s. 18-19.

¹⁸⁴ J. Gribomont, *Saint Basile v tamtéž*, s. 19.

¹⁸⁵ Srov. *tamtéž*, s. 19-20.

5.5 PŘIJETÍ DO MNIŠSKÉHO SPOLEČENSTVÍ PODLE SVATÉHO BASILA

Svatý Basil v úvodu do „Delších pravidel“ píše, komu jsou určena: „*Shromáždili jsme se zde z milosti Boží ve jménu našeho Pána Ježíše Krista. A všichni máme stejný cíl: svatost života. Vyslovili jste své přání, že se chcete poučit o cestách spásy.*“ (DP Úvod 1). O něco později píše: „*Nepovstaneme snad z obyčejného pozemského života do evangelijní dokonalosti? [...] Říkáme, že toužíme po království nebeském, a o cestu, která tam vede, se nestaráme.*“ (DP Úvod 1 a 2). Z toho můžeme usoudit, že pro Basila je důležité Evangelium a cesta, kterou nám Evangelium předkládá. Abychom dosáhli evangelní dokonalosti, musíme bojovat a zachovávat vše, co nám bylo přikázáno. Basil zdůrazňuje prvenství Písma svatého – to má být pro život mnicha nejdůležitější: „*bez plnění Božích příkazů není možné být spasen [...] pokud má být člověk dokonalý, jak to je psáno (srov. Kol 1,28; Ef 4,13) a jak jsme o tom jednali výše, pak je nevyhnutelné, aby byl dokonalý v zachování všech příkazů.*“ (DP Úvod 4)

I přesto, že pro Basila hrálo Písmo prvořadou roli, rozhodl se sepsat pravidla života, pro ty, kteří chtěli Pána následovat zvláštním způsobem. Toto následování začíná přijetím do společenství bratří a právě „předpisům“ pro přijímání nových bratří se chci věnovat¹⁸⁶.

---

¹⁸⁶ Jde o DP 6 – 15 a 36. Mnou vybrané kapitoly (otázky) nehovoří pouze o přijímání nově příchodících, ale podle mě s ním souvisí. Dvě z kapitol také hovoří o těch, kteří chtějí zrušit sliby, nebo také z kláštera chtějí odejít. Názvy mnou vybraných kapitol jsou: *O nutnosti samoty; Je potřebné vést společný život s těmi, kteří stejný cíl, jaký máme my – líbit se Bohu, těžký a nebezpečný je život poustevnický; O sebezapření; Je snad potřeba přijímat do kláštera všechny, kteří se hlásí, nebo jenom některé? Je snad potřeba přijmout je hned, nebo až po prozkoušení a po jakém?; O otrocích; Jak přijímat ty, kteří žijí ve stavu manželském?; Novicům je potřeba cvičení v mlčení; O těch, kteří složili sliby, a pak se snaží je zrušit; V jakém věku je možno povolit zasvěcení se Bohu slibem a kdy je dáno pokládat slib panenství za platný?; O těch, co vystupují z kláštera.*

5.5.1 Důvody pro život ve společenství

Tak zvaný odchod ze světa, který je nutný pro vstup do řeholního společenství, Basil zdůvodňuje tím, že: „*Oddělené bydlení napomáhá dosažení soustředěného ducha. Je ke škodě žít s lidmi, kteří se Boha nebojí a neváží si přísného zachovávání Božích příkazů.*“ A dále je pro klášter nutný: „*osamocený dům, vzdálen od lidí, [...] aby nás nic ani zvukem ani sluchem nenavádělo ke hříchu, [...] abychom mohli setrvat na modlitbách.*“ (DP 6,1) Modlitbě a rozjímání se nemůžeme cele odevzdat, pokud nás rozptylují různé věci spojené s tímto světem. Zřeknutí se světa je spojeno se sebezapřením, jak o tom hovoří Kristus (Mt 16,24 a Lk 9, 23). Samota a sebezápor však pro mnicha nejsou cílem samy o sobě. Jsou to prostředky, které mají dovést k většímu sjednocení s Kristem. Tato samota a sebezápor se snáze realizují ve společenství než v životě poustevnickém. Basil o tom píše: „*Společný život z více důvodů pokládám za užitečnější. Především proto, že soběstačný není nikdo z nás [...] Bůh Stvořitel to zařídil tak, že si máme vzájemně pomáhat, že jsme odkázáni na pomoc druhých, abychom tím způsobem byli se sebou spojeni.*“ (DP 7,1) Ale nejde zde pouze o materiální či duchovní podporu, kterou nám může společenství poskytnout. Vzájemná láska je to, co je pro Basila důležité. Poustevník se stará pouze o sebe, svou vlastní spásu, kdežto člověk žijící ve společenství by neměl hledat jen svůj prospěch, ale tak jako láska hledat dobro druhých (srov. 1 Kor, 13,5). Bratři jsou jeden druhému oporou (srov. Kaz 4, 10) a pomocí. Nejde však jen o dobro bratří, ale také o dobro lidí, se kterými se setkávají. „*Když spolu žije více [lidí], lépe mohou splnit více Kristových příkazů, protože uskutečňování jednoho příkazu může být překážkou v uskutečnění druhého.*“ (DP 7,1) Bratři tak zároveň mohou navštěvovat nemocné, starat se o chudé a podobně (srov. DP 7,1). Tím roste vzájemná láska. Jak píše Basil o něco dále, „*nakonec jeden nemůže mít všechny duchovní charismata [...] Z těch darů každý člověk dostává ne pro sebe, nýbrž pro jiné. Ve společném životě síla Ducha svatého, která se nachází v jednom, nutně přechází na všechny. Kdo žije sám, snad má jenom jeden dar Ducha svatého, nevyužívá ho a skrz nečinnost*

jakoby ho zakopal. [...] Ve společném životě to tak není, zde dar používá každý a zvětšuje ho tím, uskutečňuje ho pro jiné a sbírá ovoce z darů cizích jakoby ze svých.“ (DP 7,2)

Basil vidí jako důležité pro mnicha žít podle „*Boží vůle*.“¹⁸⁷ Znamená to opustit vše, co nás láká k životu „ve světě“ a podle logiky světa: „*krátce řečeno, kdo má svět pro Krista a kdo je ukřižován pro svět, jak by ještě mohl být účastníkem světských starostí. [...] Tedy úplné sebezapření je v tom, abychom nelpěli ani na svém vlastním životě, ale abychom nosili v sobě rozsudek smrti.*“ (DP 8,1) Tento rozsudek smrti musíme vidět v kontextu slov sv. Pavla v 2 Kor 1,9: „*už jsme se sami smířili s rozsudkem smrti – to proto, abychom nespolehali na sebe, ale na Boha.*“ Nejde ani tak o to „překreslit“ vlastní identitu, ale připodobnit se Kristu a lásku ke Kristu postavit ve svém životě na první místo (srov. DP 8,2). Tak jako obchodník prodává všechno, aby mohl koupit drahocennou perlu, i mnich musí opustit vše, aby mohl plně sloužit Bohu. „*Proto si musíme vybrat jenom jeden nebeský poklad, aby v něm bylo naše srdce: proto-že kde je tvůj poklad, tam budu i tvé srdce (Mt 6,21).*“ (DP 8,3)

5.5.2 Praktické otázky přijetí

I v Basilově době pravděpodobně přicházeli do kláštera různí lidé Proto vyvstala otázka, zda přijmout všechny, kteří se hlásí, zda je přijmout ihned a zda mají být podrobeni zkoušce. Těmto otázkám se věnuje 10. kapitola DP. „*Milovník lidí [...] k sobě povolává všechny [...] bylo by proto nebezpečné odstrkovat ty, kteří s naší pomocí přistupují ke Kristu a přejí si na sebe vzít Jeho sladké jho a to břemeno příkazu, které pozvedá do nebe. Nemůžeme jim však dovolit přistoupit k nauce svatosti s neumytýma nohama. [...] i my, musíme dobře poznat minulý život těch, kteří chtějí vstoupit do kláštera. Těm, kteří už (žijí) zbožně, [...] je potřeba dát pravidla dokonalejšího života, a u těch, kteří se obrátili [...] a nyní chtějí začít dokonalejší život poznání Boha, je po-*

---

¹⁸⁷ Srov. DP 8.

třeba zjistit, jakou mají povahu, zdali nejsou nestálí, a nemají náklonnost k posuzování.“ (DP 10,1) Bratři se mají zaměřit na to, zda je kandidát vytrvalý a stálý v rozhodnutí (srov. DP 10,1 – polský překlad). „*A když se přesvědčíme o jejich stálosti, můžeme je směle přijmout, když stálost nemají, je potřeba poslat je zpět, dokud se k nám nepřipojili, aby ta zkouška nebyla ke škodě klášte-ra. [...] A když se představený přesvědčí, že je připraven [...] ať ho zařadí k těm, kteří jsou zasvěcení Bohu.*“ (DP 10,2).

V Basilově době bylo nevolnictví ještě „normální“, a proto se Basil zabývá i otázkou přijímání nevolníků do společenství. Jedná-li se o otroka, který utekl od svého pána z důvodu jeho přísnosti, mají jej bratři poslat zpět – podobně, jak to Pavel učinil s Onezimem (srov. Filem 1, 10). Bude-li pán otroka nutit, aby dělal věci, které se neshodují s příkázáními Páně, mají jej bratři povzbudit k tomu, aby více poslouchal Boha než lidi a aby snášel utrpení s tím spojená. V tomto případě ovšem Basil nebrání otroka přijmout, ovšem počítá s tím, že ona utrpení spojená s jeho přijetím a nechutí pána potom musí nést celé společenství (srov. DP 11,2).

Další skupinou zájemců o život v klášteře mohou být lidé žijící v manželství. I na ně sv. Basil pamatuje. Jako důležité vidí podmínku, aby vstup do klášte-ra byl umožněn po vzájemné dohodě manželů a oboustranné shodě. Zaskočit nás může, že Basil považuje zasvěcení Bohu za něco vyššího než manželství a tento stav je možné si jistým způsobem vyprosit: „*úmysl žít v čistotě u mnohých zvítězil jenom po dlouhých, vroucích modlitbách a vytrvalém půstu.*“ (DP 12) Každopádně je toto naplněním příkázání Páně o nenávisti vůči rodičům, manželce a milování Páně. Jen tak se můžeme podle Basila stát pravými učedníky Páně (srov. Lk 14,26). Asi bychom dnes s Basilem o tomto postoji diskutovali, ale na to zde není to správné místo.

Jak vypadala formace v Basilově společenství? „*Cvičení se v mlčení je pro začátečníky dobré, protože pokud ovládnou svůj jazyk, dají tak důkaz své zdrženlivosti, a stálé, nepřetržité mlčenlivosti se naučí od těch, kteří se dokáží ptát i odpovídat správně.*“ (DP 13) Mlčenlivost pak bratry naučí rozeznat, kdy je správná chvíle něco říct, a naučí také bratry vybírat správná slova. Mlčení

také umožňuje, aby se bratři učili dobré věci. Mlčenlivost tedy bratři mají zachovávat stále, snad jen s výjimkou chvil, kdy je mluvení užitečné pro spásu duše a nebo je mluvení nutné k dorozumění se ohledně svěřené práce. Další chvílí, ve které bratři mají mluvit, je společná modlitba žalmů (srov. DP 13).

Protože v době Basilově ještě neexistovalo tzv. církevní právo, musel řešit i otázku věku, od kterého je možné přijímat nové členy do společenství, kteří se zaváží k panenství – životu v zasvěcené čistotě. Mniši se mají řídit příkazem Pána: „Nechte děti přijít ke mně.“ (Mk 10,14) Proto mají být do společenství přijati všichni, kteří se do něj hlásí – bez ohledu na jejich věk. Některé děti přivedou jejich rodiče. Ty se mají přijímat pouze v přítomnosti více svědků, aby nevznikaly pomluvy (čeho se tyto pomluvy mohou týkat, Basil nenačňuje). Takto přijaté děti ovšem musí bratři nejprve vychovat, aby díky špatnostem, které mohou provádět, nebyli nařčeni bratři a nebyl „zneuctěn“ před lidmi jejich způsob života (srov. DP 15,1). Děti mají být vychovávány jako děti celé řeholní rodiny, ale mají žít v místnostech určených pouze pro ně, které jsou odděleny od zbytku řeholní rodiny. V tomto odstavci se Basil také zmiňuje o tom, že stejná pravidla platí také pro ženské kláštery. Děti se mají účastnit modliteb spolu s bratry. Mají také dostat „vychovatele“, který by se o ně staral a pomáhal jim svou zkušeností a trpělivostí. (srov. DP 15,1 a 2). Formace spočívá také v učení se slovům Písma, některé výroky se mají dokonce učit z paměti. Celé toto vyučování má být ovšem pro děti příjemné (srov. DP 15,3). *„Od samého počátku, dokud je duše ještě přímá a dá se ztvárnit jako měkký vosk, a lehce přijímá každou vtisknutou podobu, je nutné zacvičit je do všech dobrých skutků. Pak až se rozum vyvine a začne se dívat na svět kriticky, budou i nadále pokračovat v započatém směru a samostatně se budou řídit zásadami převzaté zbožnosti.“* (DP 15,4) Teprve po takovéto formaci je možné připustit kandidáta ke složení slibu. To je možné učinit pouze po vícedenním rozjímání a přemýšlení (dnes bychom řekli, že před složením slibů bratr musí vykonat exercicie), aby nikdo později jeho rozhodnutí nemohl napadnout (srov. DP 15,4). Je možné, že některé z dětí se rozhodne sliby nesložit. I tuto možnost Basil připouští: *„A toho, který nebude chtít vést panenství jako způsob života, ať je*

při stejných svědcích propuštěn jako člověk, který se už více Kristu věnovat nemůže.“ (DP 15,4)

Další otázkou je, co s bratřími, kteří se sice zavázali sliby, ale po čase se rozhodli, že chtějí ze společenství odejít. *„Každého, koho přijali do kláštera a potom odvolává své sliby, je možné pokládat za člověka, který hřeší proti Bohu, před kterým a kterému skládal sliby [...] neboť kdo se zasvětil Bohu, a potom se vrací zpět do světského života, dopouští se svatokrádeže, protože sám sebe krade Bohu, bere Bohu to, co je mu obětované jako oběť.*“ (DP 14) K takovému bratru se ostatní mají zachovat (podle dnešního hlediska) velmi tvrdě: již nikdy mu nemají otevřít klášterní bránu, i kdyby prosil o „azyl“ byt jen na pár dní. Bratři se mu mají vyhýbat a nestýkat se s ním, aby se zahanbil (srov. DP 14). Můžeme pouze spekulovat, zda je toto jednání slučitelné s láskou k bližnímu. Proč je Basil tak tvrdý? *„Ti, kteří slíbili vést společný život v klášteře, nesmějí ho potom bez příčiny opouštět. Z dvou důvodů se stává, že někdo nevytrvá ve slibu společného života. Dělá to buď proto, že mu společný život škodí, nebo proto, že je nestálé a proměnlivé povahy. Když chce někdo opustit bratry proto, že ve společném životě trpí jeho duše škodu, ať to neskrývá, ať to řekne nahlas.*“ (DP 36) Basil sice zmiňuje při přijímání, že se má u nově příchozího sledovat, zda je schopen vytrvat v předsevzetí (srov. DP 10,1), zároveň však připouští možnost, že právě z tohoto důvodu bratr klášter opustí. *„A když z vlastní lehkomyšlnosti vystupuje z kláštera, nech léčí tuto svou slabost a když se nepolepší, nech ho potom žádný klášter nepřijímá.*“ (DP 36) Výše zmíněný „zákaz styku“ se týká pouze bratří, kteří nevytrvali „ve slibu společného života“, a netýká se druhé skupiny odcházejících. *„Když řeholník někam jde proto, aby splnil vůli Boží, v takovém případě neopouští klášter, ale plní svůj úkol.*“ (DP 36) Podle Basila není jiný rozumný důvod pro odchod z kláštera. (srov. DP 36)

6 PŘIJETÍ DO MNIŠSKÉ KOMUNITY DNES

Již jsem napsala, jak probíhalo přijímání do mnišského společenství v době sv. Benedikta, ale i v jiných klášterních společenstvích. Protože tato práce se nazývá „Přijímání do mnišského společenství podle RB“, ráda bych se zamyslela nad tím, jak se přijímá do těchto společenství dnes.

Podklady pro tuto kapitolu tvoří především „Stanovy nebo také konstituce“ a pak „Rituály“ mnišských společenství mimo Českou republiku¹⁸⁸ a dále také čerpám z rozhovorů s novicmistry, které jsem s nimi vedla během několikaletého pobytu v Německu, a příležitostně také z korespondence s nimi (jednalo se především o doplnění informací týkajících se právní stránky přijímání do společenství podle stanov daného kláštera). Tuto kapitolu bych ráda rozdělila na právní stránku přijímání do kláštera a část praktickou – samotný obřad přijetí, a to na nejrůznějších stupních formace.

6.1 PRÁVNÍ STRÁNKA PŘIJETÍ DO SPOLEČENSTVÍ

Postulát je dobou přípravy na řeholní život, je to důležitý čas, kdy ale postulanti (postulantka) ještě nejsou členy řeholního společenství – ve smyslu právním. Nejčastěji trvá postulát něco mezi 6 a 12 měsíci, v některých případech může trvat i déle, ne však více než 24 měsíců. Přijetí do postulátu před-

---

¹⁸⁸ K dispozici mám následující prameny: „*Rytuał monastyczny*“ – dále jen jako *RytMon* (pouze strojopis) z kláštera v polském Przemyslu spolu s konstitucemi polské kongregace mnišek benediktinek („*Konstytucje kongregacji Niepokalanego poczęcia Najświętszej Maryi Panny mniszek Benedyktynek w Polsce*“) – dále jen jako *Konstytucje*; „*Monastisches Rituale für die benediktinischen Frauenklöster im Deutschen sprachgebiet*“ – dále jen jako *MonRitF*; „*Monastisches Rituale*“ – dále jen jako *MonRitM* vydaný pro mužské kláštery Salzburškou konferencí opatů; strojopis „*Monastický rituál*“ Břnovského arciepiskopství – dále jen jako *MonRitB*; „*Stanovy Slovanské benediktinské kongregace sv. Vojtěcha*“ veze z roku 2002 (strojopis určený pouze pro vnitřní potřeby kongregace) – dále jen jako *Stanovy*; strojopisy obřadů přijetí do postulátu, noviciátu, prvních slibů a věčných slibů z Kommunität Venio OSB v Mnichově; „*Die Satzungen der Kommunität Venio OSB*“ – dále jen jako *Satzungen*; strojopis obřadů přijetí noviciátu, prvních slibů a věčných slibů v benediktinském opatství Maria Lach.

cháží ještě určitá doba poznávání komunity z venku, kdy kandidát přijíždí jako host. I tato doba je různá. Některé komunity preferují delší trvání „předkandidatury“ a potom zkracují dobu postulátu (a to i pod 6 měsíců – například v Stift Kemsminster). Délka postulátu záleží na společenství a jeho požadavcích. Otec Bernhard (novicmistr ze Stift Kemsminster) tvrdí, že 6 měsíců je maximum, sestra Katharina (novicmistrová z Eibingen) naopak říká, že prodloužení postulátu na rok bylo pro formaci příchozích důležité. Obecně snad můžeme říci, že mužské kláštery se spíše drží spodní hranice 6 měsíců a ženské kláštery mají postulát spíše delší.

Postulant (postulantka), jež bydlí v klauzuře, patří do skupiny „noviciátu“ (do této skupiny patří všichni až do věčných slibů), a podléhají tak novicmistrovi (novicmistrové). Práce vykonávají spíše pomocné – to znamená, že nemají v komunitě žádnou velkou zodpovědnost v pracovním sektoru.

Vstupem do noviciátu oficiálně (podle církevního práva) začíná být nazýván bratrem (sestrou) a je počítán mezi členy společenství. Délka noviciátu se pohybuje od jednoho do dvou let. V Stift Kemsminster a v Břevnově trvá noviciát jeden rok, v klášterech Maria Laach a v polských mužských klášterech je doba trvání noviciátu jeden a půl roku, v ženských klášterech trvá noviciát zpravidla dva roky. Především první – kanonický – rok noviciátu je rokem intenzivního studia a přípravy na řeholní život pod vedením novicmistra (novicmistrové). Ve druhém roku noviciátu může již novic (novicka) vykonávat nějaké služby, které jsou spojeny s prací mimo komunitu – je to však věc individuální a velmi závisí na způsobu života té které komunity.

Před zakončením noviciátu prosí novic komunitu (písemně nebo ústně) o přípuštění ke slibům. Komunita si jeho prosbu vyslechne a proběhne hlasování kapituly (všech členů po věčných slibech) o dopuštění.

Období juniorátu (časných slibů) trvá nejčastěji 3 roky, může však být dlouhé až 6 let. V tomto období je za bratra (sestru) zodpovědný novicmistr (novicmistrová). V mužských klášterech odcházejí ti, kteří se připravují ke kněžství, studovat a bydlí buď ve svém klášteře, v jiném klášteře, nebo například v Salzburgu je zřízeno přímo studijní kolegium pro benediktiny. Pobývá-li

student mimo svůj klášter, zodpovídá za jeho formaci novicmistr jiného kláštera, případně prefekt studentů. V Maria Laach mají studenti podmínku prožít 6 měsíců před věčnými sliby ve své domácí komunitě. Proto buď přerušují studium a vracejí se do domovského kláštera, nebo mohou prosit o prodloužení období časných slibů. Žije-li bratr (sestra) i nadále ve svém klášteře a neodchází na studia, vykonává již o něco zodpovědnější práci (často o přidělení práce rozhoduje novicmistr), ale neměl by vykonávat takovou, při které by byl nezustupitelný.

Před složením věčných slibů profes (profeska) opět prosí komunitu o připuštění a komunita (všichni členové s věčnými sliby) opět hlasuje. V některých klášterech má toto hlasování pouze funkci poradní,¹⁸⁹ jinde¹⁹⁰ je to hlasování rozhodující. Věčné sliby se mohou složit nejdříve po 3 letech trvání slibů časných. Složením věčných slibů již bratr (sestra) plně patří do společenství a má tak všechna práva a povinnosti s tím spojené.¹⁹¹

6.2 PRAKTICKÁ STRÁNKA PŘIJETÍ DO SPOLEČENSTVÍ

V této kapitole bych ráda porovnávala jednotlivé rity přijímání do kláštera. Ačkoli se ve své podstatě shodují, přesto se najdou různé rozdíly, a to i v rámci klášterů jedné kongregace,¹⁹² což je způsobeno tím, že každý klášter je autonomní a záleží tedy na tradici daného kláštera.

---

¹⁸⁹ Tak je tomu u polských benediktinek mnišek – srov. *Konstytucje*, čl. 34.3.

¹⁹⁰ Například v Kommunität Venio OSB – srov. *Satzungen*, čl. 178 b; a také v Břevnově – srov. *Stanovy*, čl. 2.5 b.

¹⁹¹ Například možnost volby představeného, po dosažení jisté hranice po věčných slibech může být zvolen na představeného. Členové s věčnými sliby mohou také hlasovat o připuštění ke slibům nových členů komunity a podobně.

¹⁹² Benediktinské kláštery se sdružují do tzv. kongregací, což je volný svazek benediktinských klášterů, na jejímž čele stojí opat předseda (u ženské kongregace je to abatyše předsedkyně). Kláštery jedné kongregace se řídí stejnými konstitucemi – stanovami – a mají podobné zvyky. Předseda (předsedkyně) kláštery vizituje a svolává (nejčastěji jednou za 4 až 6 let) generální kapitulu kongregace. Do jedné kongregace mohou patřit mužské i ženské kláštery – tak tomu je například v Beuronské kongregaci (patří tam kláštery Maria Laach a Eibingen, o kterých se zmiňuji v této kapitole).

6.2.1 Přijetí do postulátu

Prvním oficiálním krokem na cestě do řeholního společenství je vstup do postulátu. Tento krok se uskutečňuje většinou pouze za přítomnosti bratří (sester) konkrétního řeholního společenství a je to akt velmi prostý. Přijetí do postulátu probíhá většinou v kapituláři (v Kommunität Venio OSB je to v kapli – stejně jako i ostatní úkony související s postupným přijímáním do komunity, protože sestry nemají kapitulní síň) a uchazeč (uchazečka) mohou svou prosbu o přijetí formulovat vlastními slovy nebo předepsanou formulí. Obřad přijetí do postulátu může proběhnout před některou ze společných chórových modliteb komunity nebo se může konat zvlášť mimo jakýkoli liturgický rámec. V komunitě sester v Przemyslu postulanka dostává již oděv postulanky (šaty a prostý závoj), jinde „budoucí“ bratři a sestry chodí v civilu.

6.2.2 Přijetí do noviciátu

Obřadu přijetí do noviciátu může v německých ženských klášterech předcházet mytí nohou kandidátce, které tuto službu prokazuje představená.¹⁹³ Protože je však čas noviciátu ještě dobou zkoušky, a to jak pro novicku, tak pro společenství, a mytí nohou, které navazuje na mytí nohou samotným Kristem, je velmi závažným a hlubokým gestem, některé kláštery na toto gesto rezignují a přesouvají je na pozdější dobu.¹⁹⁴

Přijetí do noviciátu stejně jako přijetí do postulátu může navazovat na některou z liturgických modliteb komunity, případně může být před touto modlitbou, nikdy se však neslaví během mše sv. Přijetí do noviciátu je spojeno (většinou) s přijetím řeholního oděvu, ačkoli ten se ještě může lišit od oděvu, který nosí profesové a profesky, a to jak časní, tak věční. Nejvíce je tento roz-

---

¹⁹³ Srov. *MonRitF*, s. 8.

¹⁹⁴ Tak například v klášteře v Eibingen, kde sestry tento akt přesunuly před obřad složení prvních slibů. V Kommunität Venio OSB je obřad mytí nohou přesunut na předvečer před složením věčných slibů. Zde se ovšem mytí a líbání nohou „neprofesce“ zúčastní celá komunita, a ne jen představená.

díl patrný v ženských klášterech.¹⁹⁵ Při obřadu přijetí do noviciátu je nutné pamatovat na skutečnost, že noviciát je sice začátkem řeholního života, ale je to stále ještě období zkoušky, a proto by tento obřad měl být velmi prostý, aby na vstupujícího již na začátku nepotřebně nenakládal břímě závaznosti.

Ve vstupní promluvě představeného (představené), která může navazovat na předchozí čtení textu z Písma, má být vyzdvihnut význam řeholního života a může se také upozornit na charakteristické poslání benediktinského řádu.¹⁹⁶ Po promluvě¹⁹⁷ se představený (představená) ptá uchazečů, co žádají, o co prosí. Odpověď bývá více méně stejná – uchazeči prosí o přijetí do noviciátu konkrétního řeholního společenství, aby mohli zakusit způsob života v komunitě, aby mohli hledat Boha a aby mohli oni i komunita vyzkoušet, zda je (kandidáty) Bůh volá k tomuto způsobu života. Poté následuje modlitba představeného (představené) za nově příchozí(ho),¹⁹⁸ po které představený (představená) žehná řeholní oděv a předává ho kandidátovi (představený kandidáta vysvěleče – některou svrchní část oděvu – a obleče řeholní oděv). Poté dostává kandidát řeholní jméno, které může být jiné, než jaké dosud nosil, a představený sdělí také kandidátova patrona a den svátku. Novic může obdržet také knihu RB, podle které se má v průběhu noviciátu učit žít. Na zakončení obřadu může být ještě přímluvná modlitba v podobě proseb za kandidáta a modlitba na zakončení, případně také předání si pozdravení pokoje s celou komunitou.¹⁹⁹

---

¹⁹⁵ V klášteře Eibingen nosí novicky sice již „plný“ bílý závoj, který budou nosit i po prvních slibech, ale mají krátký škapulíř, který se při prvních slibech prodlouží na normální délku. V Przemyslu novicka dostává pouze šaty, ke kterým při prvních slibech dostává škapulíř, a nosí velmi jednoduchý bílý závoj. „Plný“ závoj bílé barvy dostane teprve při prvních slibech.

¹⁹⁶ Srov. *RytMon*, s. 7 kapitola Opis obrzędů.

¹⁹⁷ V mužských klášterech rakouské kongregace promlouvá představený teprve po „skrutiniu“ postulantů. srov. *MonRitM*, s. 22.

¹⁹⁸ Srov. *RytMon*, s. 9 čl. 9; *MonRitM*, s. 22.

¹⁹⁹ Tak tomu je v Maria Laach a v Břevnově.

6.2.3 Složení prvních slibů – první profese

Po skončení noviciátu skládá novic (novicka) časné sliby. Také ty se většinou konají mimo mši sv.²⁰⁰, a to během modlitby nešpor nebo jiného liturgického aktu²⁰¹. Představený (představená) se po promluvě ptá novice (novicky), co žádá. Odpověď bývá: „*Milosrdenství Boží a vaše společenství.*“. Nato se představený (představená²⁰²) novice (novicky) ptá, zda chce zachovávat Řeholi v následujícím roce (třech letech) a žít v tomto období v konkrétním klášteře. Novic (novicka) odpovídá jedním z následujících způsobů: ano; ano chci; ano, jsem připraven. Další otázka zní asi takto: „*Chceš na jeden rok (na tři roky) slíbit stálost, změnu mravů a poslušnost podle Řehole našeho svatého otce Benedikta?*“²⁰³ Novic (novicka) odpovídá podobným způsobem, jaký jsem uvedla výše. V rituálu opatství Maria Laach mne zaskočilo, že právě na tuto odpověď novic neodpovídá pouze „*ano, jsem připraven*“ (složit sliby), ale říká „*s Boží pomocí jsem připraven*“ (složit sliby). Pro mne je tato odpověď spojena s jasným vědomím, že slíbit *stabilitas, conversatio a poslušnost* člověk může ještě sám, ale dodržet to je možné opravdu pouze s Boží pomocí. A vědomí toho je velmi důležité. Po tomto „*ano jsem připraven*“ přečte listinu slibů, kterou také podepíše a předá představenému. Poté odejde *neoprofes* (*neoprofeska*) do středu chóru (kapituláře) a zazpívá „*Suscipe me, Domine*“, jak o tom píše sv. Benedikt ve své Řeholi (RB 58,21). Poté tam, kde je to zvykem, *neoprofeska* předstoupí před představenou a ta jí vymění krátký škapulíř za dlouhý²⁰⁴, případně jí změní závoj novicky za bílý (někde i černý²⁰⁵) závoj časné profesky. V klášteře Maria Laach *neoprofes* dostává také kukulu²⁰⁶ bez

²⁰⁰ V klášteře v Przemyslu se sliby skládají během mše sv., které se ovšem účastní pouze komunita sester a celebrant. Den předem kněz posvětí hábit, do kterého bude novicka oblečena během obřadu prvních slibů. Také v komunitě v Břevnově se obřad koná během konventní mše sv., které se mohou účastnit i věřící, kteří nenáleží do komunity bratří.

²⁰¹ Je možné také zařadit hymnus k Duchu svatému – tak například na Břevnově – *MonRitB*, s. 6n.

²⁰² V Przemyslu tyto otázky klade hlavní celebrant – srov. *RytMon*, s. 13 čl. 28-30.

²⁰³ *MonRitB*, s. 6.

²⁰⁴ Například v Eibingen.

²⁰⁵ Například v Salzburgu. Černý závoj časné profesky se jednak od černého závoje věčné profesky liší.

²⁰⁶ Kukula – chórový oděv mnichů – u benediktnů černý – s velmi širokými rukávy.

rukávů. Dále pokračuje obřad přijetí přímluvami za nového bratra (sestru), požehnání, případně také pozdravení pokoje s celou komunitou.

Může nastat situace, že se bratr (sestra) po uplynutí tří let, které jsou v benediktinské rodině (alespoň ve většině z té evropské části) viděny jako dostačující čas pro rozhodnutí pro věčné sliby, necítí na složení věčných slibů z důvodu vnitřní nejistoty. Je tedy možné prodloužení časných slibů o další rok (i více). Jak jsem však poznamenala, je-li důvodem prodloužení vnitřní nejistota a není-li jiný důvod, Rituál vydaný Salzburskou konferencí opatů doporučuje obnovení slibů pouze za přítomnosti představeného a dvou svědků.²⁰⁷

6.2.4 Složení slavných (věčných) slibů – profese

Protože u sester je obřad věčných slibů ještě obohacen o mnišské zasvěcení nebo o zasvěcení panen, obřad věčných slibů sester a bratří popíší odděleně s tím, že u sester popíší pouze to, co se liší od slibů bratří.

Věčné sliby se skládají vždy během mše svaté, na kterou mají mít přístup hosté a příbuzní toho, kdo skládá sliby. Formulář mše sv. může být z daného dne nebo se může vzít formulář určený na den složení slibů.

Většinou po promluvě celebranta následuje zpěv hymnu *Veni Creator Spiritus*. Poté předstoupí neoprofes (neoprofeska) před představeného a odpovídá na tři otázky (v Břevnově je otázek více), které znějí asi takto: „*Co žádáš?*“ Odpověď: „*Abych mohl (mohla) žít v benediktinském klášteře.*“ „*Při křtu jsi zemřel (zemřela) hříchu. Chceš se odevzdat Bohu zvláštním způsobem v mnišské profesi?*“ „*Ano, chci (jsem připraven-připravena).*“ „*Chceš zachovávat stabilitas, conversatio a poslušnost podle stanov (té které komunity)?*“ „*Ano, chci.*“ Po tomto *skrutiniu* bratr odchází a lehá si (uprostřed chóru, před oltářem atp.) na zem (*prostrace*), zatímco přítomní klečí a zpívají litanie ke Všem svatým spolu s prosbami za toho, kdo skládá sliby, a jeho blízké. Poté bratr (sestra) vstane, přečte listinu slibů, podepíše ji (na oltáři), ukáže přítom-

---

²⁰⁷ Srov. *MonRitM*, s. 12.

ným a poté položí na oltář, který políbí. *Neoprofes (neoprofeska)* se opět vrátí na místo, kde ležel (ležela) během litanií, a zpívá (tentokrát třikrát a zpravidla vždy o tón výš) *Suscipe me, Domine*, což opakuje komunita (ti, kdo mají časné sliby jednou, kdo mají věčné sliby třikrát) a všichni společně dodávají „Sláva Otci...“. Následuje slavnostní žehnací modlitba *neoprofesa (neoprofesky)* a předání znaku věčných slibů – kukuly. *Neoprofes (neoprofeska)* dostává také knihu liturgie hodin. Poté se bratr (sestra) pozdraví pozdravením pokoje se členy komunity a bohoslužba pokračuje dále běžným způsobem.

V klášteře Maria Laach pro pochopení věčných slibů jako oběti Bohu dávají ještě zvláštní výraz v liturgii slibů. Samotný akt složení slibů totiž nenásleduje po homilii, ale teprve po přinesení darů na oltář – před modlitbou kněze nad nimi. Jak píše otec Andreas: Ten, kdo má složit sliby, „*se zapojuje do procesí s dary. Opat je jako hlavní celebrant za oltářem a neoprofes stojí před oltářem – oltář se tedy nachází mezi nimi. Právě v tomto chápání je profes obětním darem, jejímž znamením je také položení listiny slibů na oltář. Poté následuje modlitba nad dary.*“²⁰⁸

Sestry ještě dostávají jako znamení věčných slibů černý závoj (případně závoj věčných profesek), věneček (myrtový, z růží). Tato znamení může předat hlavní celebrant nebo představená. Do staré monastické tradice patří, že sestry přijímají zasvěcení panen. Později začínaly přijímat také mnišské zasvěcení a dnes si v některých kláštěrech²⁰⁹ může sestra vybrat, které zasvěcení přijme. V jiných existuje pouze jedna²¹⁰ možnost. Zasvěcení panen nebo monastické zasvěcení (modlitba nad sestrou) následuje po složení slibů a pronáší ji hlavní celebrant. Po zasvěcení dostává sestra ještě „snubní“ prstýnek.

O liturgii slibů by bylo možné napsat mnohem více. Jak jsem psala, každý klášter má svá specifika (ačkoli existují v jedné kongregaci stejné rituály) a je velmi zajímavé tato specifika pozorovat. Cílem této práce však není zamýšlet se pouze nad tímto aspektem.

---

²⁰⁸ E-mail ze dne 31.3.2009.

²⁰⁹ Např. v Eibingen.

²¹⁰ V Przemyslu sestry přijímají zasvěcení panen, v Kommunität Venio OSB sestry přijímají monastické zasvěcení.

7 DUCHOVNÍ ASPEKTY V 58. KAPITOLE RB

V této kapitole bych se chtěla zamyslet nad několika důležitými aspekty z RB, o kterých Benedikt mluví v 58. kapitole, ale které jsou důležité pro celou RB. Jsou jimi „hledání Boha“, „poslušnost“, „stálost - stabilitas“, a „změna mravů - conversatio“. Jde zde o „základní kameny“ benediktinského života.

7.1 HLEDÁNÍ BOHA

Když se v dnešní době zeptáme benediktina nebo benediktinky, jaké podmínky platí pro ty, kdo chtějí být přijati do benediktinského kláštera, obyčejně odpoví, že nejdůležitější podmínkou, kterou zmiňuje již sv. Benedikt, je „hledání Boha“. Jsou i jiné podmínky, ale tato je stále viděna jako nejdůležitější. Můžeme si povšimnout, že dnes je především mezi mladými lidmi módní prohlásit o sobě, že „jsem hledající“, že „hledám svou cestu“. Je nutné se zde zeptat, zda jsou tyto lidé nejen ochotni hledat, ale také ochotni najít. Protože samo hledání ještě nevyovídá o připravenosti najít a pak ještě podle nalezeného (poznáního) také jednat.

Musíme si uvědomit, že je to Bůh, kdo nejprve touží po nás a sám v člověku vzbuzuje touhu po NĚm. Naše touha je ve své podstatě pouze odpovědí na Jeho touhu. Svatý Ambrož píše: „*Hledej mne, protože já Tě také hledám. Hledej mne, najdi mne, přijmi mne.*“²¹¹ Jak ale máme hledat Boha? Benedikt k tomu píše: „*Nejprve hledejte Boží království a jeho spravedlnost.*“ (RB 7,35) Znamená to starat se o Boží věci, mít žebříček hodnot, ve kterém věci Boží budou na prvním místě a každodenní starosti budou až za nimi. Jestliže bude Boží království na prvním místě v našem životě, Bůh se o vše ostatní postará. Žalmista k tomuto hledání a Boží péči o člověka píše: „*Dotázal*

---

²¹¹ Sv. Ambrož v Böckmann, s. 159.

jsem se Boha a odpověděl mi [...], nic dobrého nechybí těm, kdo hledají Hospodina.“ (Žalm 34,5a.11b) Hledání Boha je také otázkou lásky. Můžeme si připomenout Píseň písní z Písma sv. Snoubenka zde hledá svého milého takřka všude.²¹² Basil dokonce hovoří o „*hořící a nikdy neutuchající touze líbit se Bohu.*“²¹³ V hledání Boha se nejedná o nějakou intelektuální činnost, ale jde o orientaci celého života člověka. Znamená to ptát se Boha, prosit Ho o radu, před rozhodnutími se Jej ptát na Jeho názor. Nejde o dotazování se Boha jen před velkými rozhodnutími, ale o žití s Ním a Jeho vůlí v každodenním životě. Toto hledání Boží vůle má jednu podmínku. Je jí naslouchání. Člověk má naslouchat nejen v modlitbě, ale jde také o naslouchání situacím, spolubratřím, spolusestrám, těm, se kterými se setkáváme ve svém životě. Podíváme-li se na první a poslední slovo RB, možná budeme překvapeni. Prvním slovem je *obsculta* - tedy „naslouchej“ a posledním je *pervenies* – dojdeš, dospěješ. Těžko říci, jestli již sv. Benedikt tímto uspořádáním chtěl něco říci. Můžeme o tom přemýšlet a interpretovat tato slova různě. Jednou z možností je: jestliže nasloucháš tomu, co ti říká Bůh skrze své slovo, jestliže nasloucháš tomu, co ti ukládá Řehole a snažíš se to zachovávat, jestliže nasloucháš svým bratřím a sestrám, se kterými se každý den setkáváš... a jestliže se snažíš v tom všem hledat a nacházet Boží výzvu k tobě a plnit tak Jeho vůli, můžeš si být jist, že dojdeš (dospěješ) do věčného života, do cíle své pozemské cesty. Tím cílem je Bůh a věčné přebývání s Ním. Jak jsme si řekli již v jedné z předchozích kapitol, toto hledání Boha se konkretizuje ve trojí horlivosti – 3 „O“.

7.2 STABILITAS A CONVERSATIO²¹⁴

Sliby *stability* a *conversatio* jsou na první pohled dva sliby, které si odporují. Nezasvěcený se může ptát: „Jak je možné slibovat stálost a zároveň

²¹² Srov. Píseň písní 3,1-4; 5,6; 6,1.

²¹³ Sv. Basil v *Böckmann*, s. 160.

²¹⁴ U těchto dvou pojmů – *stabilitas* a *conversatio* – budu používat jejich latinskou formu cíleně. Především u slibu *conversatio* se mi zdá výstižnější než český výraz používaný při slibech – změna mravů (jak je uvedeno v českém překladu RB), případně také klášterní způsob života (jak používají čeští benediktini ve své formulaci slibů).

změnu?“ Ano, tento paradox je možný a dokonce můžeme říci, že je nutný. Opat Denis Huerre ve svých promluvách říká: „*Maria (je) velký vzor stability. Maria stabat.*“²¹⁵ Maria dokázala říci své „fiat“ nejen při zvěstování, ale řekla své „fiat“ také při ukřižování. Maria Ježíše zcela poznala na Kalvárii. K tomu stejnému poznání je pozván nejen každý mnich, ale také každý křesťan. Díky naší spoluúčasti na kříži poznáváme Ježíše. Vyslovili jsme své „fiat“ během naší Profese²¹⁶ a Bůh toto „fiat“ bere vážně, když nám dává účast na kříži svého Syna. Naším úkolem je vytrvat tak jako Maria pod křížem. Jde zde právě o naši stabilitu, kterou jsme slibovali.²¹⁷ Stálost je opakem toho, o čem mluví Benedikt v RB 1, 10n, kde varuje před mnichy, které nazývá gyrovágy. Jejich nestálost z nich činí otroky svévole.²¹⁸ Ty, kteří zůstávají v klášteře (žijí *stabilitas*), nazývá Benedikt statečnými cenobity. A právě pro ně napsal svou Řeholi. V určitém období raného mnišství bylo dokonce „moderní“ být putujícím mnichem²¹⁹ – tito mniši se zřikali zůstávání na místě, aby se více připodobnili Kristu, který, jak sám řekl, neměl místa, kde by hlavu složil. Benedikt však tuto formu života nepřijímá a upozorňuje, že se může stát nebezpečnou, protože se snadno může vymknout kontrole a mniši se mohou stát měkkými jako olovo, protože se řídí tím, co sami uznají za správné (RB 1,6-9).

Benediktinská stabilita se často charakterizuje jako *stabilitas loci* - stálost místa. Svatý Benedikt však o stálosti místa ve spojení se slibou nemluví. V 58. kapitole RB píše, že mnich slíbí „*svou stálost – stabilitate sua*“ a v kapitole 4, 78 píše o „*stálosti v komunitě- stabilitas in congregatione*“. Ačkoli tyto dvě věci vypadají podobně, neznamenají to stejné. *Stabilitas in congregatione* může znamenat *stabilitas loci*, ale nemusí. Mnich může z různých důvodů (tak

---

²¹⁵ HUERRE OSB, Abt Denis. *Von Tag zu Tag : Kapitelnansprachen über die Benediktusregel*, s. 289. Dále již jen jako Huerre.

²¹⁶ Profese – v benediktinské rodině se používá častěji, než slovo sliby. Jde o akt – moment – složení slibů.

²¹⁷ Srov. Huerre, s. 289.

²¹⁸ „Čtvrtým druhem jsou mniši zvaní gyrovágové. Tráví celý svůj život přecházením z jednoho kraje do druhého a nechávají se tam v celách po tři čtyři dny hostit. Věční, nikde neustálení tuláci, otroci svévole a lákadel hrdla, ve všem daleko horší než sarabaité.“ RB 1, 10n.

²¹⁹ O „*Peregrinatio propter Christum*,“ které bylo charakteristickým znakem také pro irské mnichy píše například FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*, s. 47.

je to praktikováno minimálně v dnešní době) odejít do jiného kláštera.²²⁰ *Stabilitate sua* můžeme identifikovat jak se *stabilitas loci*, tak se *stabilitas in congregatione*, znamená však ještě něco víc. Nejde zde jen o vytrvání v komunitě, ale jde o vytrvání ve svých rozhodnutích, jde o „dotažení rozhodnutí až do konce“, a to se všemi důsledky, které toto rozhodnutí přináší a kdykoli v budoucnosti přinese. V momentě, kdy mnich (mniška) skládá sliby, nemůže předpokládat a ani vědět, co se s ním stane. Tuto *stabilitas* můžeme nazvat také věrností. Negativně to lze vyjádřit tak, že člověk neodejde, nerezignuje. „*Věrnost je duchovním dobrem, je to spojení s Ježíšem Kristem a spolu s Kristem se spojujeme s Otcem. Toto spojení bude o to pevnější a vřelejší, čím více bude náš život očištěný a vytríbený Duchem svatým.*“²²¹

Benedikt v první řadě *stabilitas* chápe v její duchovní rovině, a to jako zůstávání, setrvání v Kristu – ve smyslu, jaký můžeme najít u Jana ve 14. a 15. kapitole (Jan 14,20 a 15,4-10). Může to ale také být zachování věrnosti ve víře (srov. 1 Kor 15,1.58; 16,13). Už u pouštních otců můžeme nalézt kladení důrazu na zůstávání v cele (*kellion*). Cela byla symbolem způsobu života anachoretů (poustevníků).²²² „*V pachomiánském mnišství je (klášterní) zed', která vše obklopuje, znamením pro ono 'zůstávání' (setrvání) v koinonia, ve společenství bratří.*“²²³ Magistr dokonce hovoří o „*stálosti nohou – pedum stabilitas*“ (RM 64,2) a chápe to jako znamení včlenění se do klášterního společenství. Nejhlubší důvod pro *stabilitas* v klášteře najdeme v 1. Kor 13,7: „*Láska (všechno) vydrží [...] – omnia sustinent.*“ Láska se osvědčí právě ve věrnosti v klášterním všedním dni a ve věrnosti společenství. Tato věrnost se projevuje spolu s poslušností, když bratři „zůstávají v klášteře“ (srov. RB 5,12).²²⁴

Slovo *conversatio* je blízké a podobné s tím, co používáme také v češtině. Jsou to slova *konverze*, *konvertita* a používáme je pro ty, kdo se obrátili ke křesťanství (nebo jinému náboženství). *Konverze* je tedy chápána jako obráče-

---

²²⁰ Například při zakládání nové komunity, nebo také ze zdravotních důvodů, které mohou být spojeny s konkrétním místem. Zakládání nové komunity odporuje *stabilitas loci*, ale neodporuje *stabilitas in congregatione*.

²²¹ Huerre, s. 290.

²²² Srov. *Kommentar*, s. 486.

²²³ *Tamtéž*, s. 486.

²²⁴ Srov. *tamtéž*, s. 486.

ní. A obrácení je prvním Ježíšovým požadavkem,²²⁵ se kterým vystoupil. Obrácení není cílem samo o sobě. Obrácení, jak je můžeme vidět již u proroků ve Starém zákoně, je spojováno s příslibem života: „*Chci, aby se (hříšník) obrátil a žil.*“²²⁶ Benedikt nás ke změně života vyzývá již na začátku své RB, kde mnicha charakterizuje jako toho, kdo žije v procesu obrácení - „*procesu [...] conversationis*“.²²⁷ Jak můžeme vidět, obrácení je proces, není to tedy otázka chvíle, jednoho rozhodnutí. Celý náš život je dorůstáním do této „konverze“. V již zmíněném Prologu Benedikt slibuje, že se nám tímto obrácením rozšíří naše srdce a my poběžíme „*cestou Božích přikázání z nevýslovně sladké lásky*“ (RB Prolog 49). Stejně jako *stabilitas*, tak ani *conversatio* nejsou cílem samy o sobě. Nemáme se obrátit jen tak k něčemu. Naše obrácení má být obrácením se ke Kristu, ke kterému se máme vrátit „*v namáhavé poslušnosti*“ (RB Prolog 2). Můžeme tedy říct, že vlastně ve slově poslušnost je obsaženo vše, co slibujeme – je to jakoby shrnutí našich slibů.

Pokud se pokusíme ve zkratce popsat sliby *stabilitas* a *conversatio*, můžeme říci, že *conversatio* nás vyzývá k neustálé změně, k připravenosti změnit sebe, změnit pohled na věc, být ochotnými přijmout to, že Bůh a Jeho plány s námi jsou často jiné, než my si dokážeme představit. Neznamená to, že máme být jako „korouhvička, která se točí podle toho, kam vítr zafouká“ – právě naopak. *Conversatio* vyzývá ke změně sebe, je to neustálá výzva k práci na sobě. Slib *stabilitas* nás vyzývá k tomu, abychom byli stálí v rozhodnutích, abychom kráčeli cestou, kterou jsme poznali jako Boží vůli. Možná se to vše zdá být paradoxem, ale je to paradox, který udržuje náš život v pohybu. Je to možná trošku podobné tomu, co říkáme o Bohu: „On je stále stejný, a přesto stále nový, a tím nás neustále zaskakuje.“

---

²²⁵ Srov. Mk 1,15.

²²⁶ Srov. Ez 33,11 a RB Prol 38.

²²⁷ Srov. RB Prol 49.

7.3 POSLUŠNOST

Sliby, které novic skládá, jsou odpovědí na pozvání, které se objevuje již v Prologu: „*Naslouchej, synu, mistrovu učení, nakloň k němu ucho svého srdce A k čemu tě laskavý otec nabádá, to rád přijmi a uveď ve skutek, aby ses v namáhavé poslušnosti vrátil k tomu, od něhož ses vzdálil zahálčivou neposlušností.*“ (RB Prolog 1.n). Poslušnost je naší odpovědí. Můžeme říci, že je také způsobem naslouchání. Mniši, pro které Benedikt napsal svou Řeholi,²²⁸ se vyznačují tím, že „*žijí v klášteře a bojují pod řeholí a opatem*“ (RB 1,2). Poslušnost je pro Benedikta velmi důležitá. Jako vzor poslušnosti staví Krista, který nepřišel konat svou vůli, ale vůli toho, který ho poslal.²²⁹ Kristus má být mnichovi vším, to od něj se má mnich učit nejen poslušnosti, ale i pokoře. Na začátku kapitoly o poslušnosti Benedikt píše: „*První stupeň pokory je poslušnost bez váhání. Vyznačují se jí ti, jimž nic není dražší než Kristus.*“ (RB 5,1n)

Benedikt nehovoří pouze o poslušnosti vůči Bohu a vůči představenému. Pro Benedikta je důležitá také vzájemná poslušnost bratří. Vzájemné poslušnosti dokonce věnuje samostatnou kapitolu své řehole a píše v ní: „*Dobro poslušnosti mají všichni bratři prokazovat nejen opatovi, ale ať jsou poslušni i sobě navzájem.*“ (RB 71,1) Benedikt hovoří o dobru poslušnosti a vyzývá k ní. Stejně tak o něco dál vyzývá bratry: „*Své tělesné a mravní slabosti ať snášejí s největší trpělivostí; překonávají se navzájem poslušností; nikdo nemá sledovat svůj vlastní prospěch, nýbrž spíše prospěch druhého.*“ (RB 72,5-7) Cílem vzájemné poslušnosti je dobro druhého. Ačkoli v 5. kapitole RB Benedikt vyžaduje absolutní poslušnost vůči představenému: „*Poslouchá mě na jediné slovo.*“ (RB 5,5, srov. Žalm 18,45) Musíme si uvědomit, že poslušností představenému prokazujeme naši poslušnost Bohu, jehož je představený zástupcem. Neboť „*kdo poslouchá vás, poslouchá mne.*“ (RB 5,6) Poslušnost je cesta, která nás má dovést k životu,²³⁰ a je nutno si uvědomit, že není cílem sama o sobě.

---

²²⁸ Srov. RB 1,13.

²²⁹ Srov. Jan 6, 38.

²³⁰ Srov. RB 5,11 a Mt 7,14.

Motivem naší poslušnosti je láska, neboť „*to láska je nutí jít k životu věčnému*“ (RB 5,10).

I přes absolutní poslušnost, kterou Benedikt vyžaduje, připouští možnost, že představený může někdy dát mnichovi takový příkaz, který je pro něj těžké splnit, a této problematice věnuje celou jednu kapitolu (RB 68). Jak se má bratr zachovat v případě, že dostane úkol, který podle jeho uznání není možné vykonat? Má přijmout rozkaz svého představeného ve vší mírnosti a poslušnosti. Když jej však nedokáže vyplnit, má přijít za představeným a přednést mu důvody, proč jej nemůže vykonat. Nesmí však zapomenout na zdvořilost a neměl by být pyšný a odmítovat. A když představený i po tomto rozhovoru rozhodne, že má bratr příkaz vyplnit, má to učinit „*z lásky a v důvěře v pomoc Boží*“ (srov. RB 68). Tato kapitola jakoby zjemňuje tvrdost kapitoly o poslušnosti, ale přesto nesnímá zodpovědnost z představeného a ani z mnicha, který je k poslušnosti zavázán slibem.

ZÁVĚR

K napsání této bakalářské práce, která se jmenuje *Přijímání do mnišského společenství podle Regula Benedicti* mne vedla touha lépe poznat a pochopit tuto Řeholi. Během studia, které často přecházelo do rozjímání samotného textu RB a seznamování se s literaturou, kterou jsem použila při psaní této práce, jsem stále více žasla nad genialitou sv. Benedikta. Jak jsem ukázala v průběhu práce, Benedikt vycházel z mnoha zdrojů a navazoval na předchůdce, kteří byli mistry monastického života. Můžeme-li to tak říci, vybral Benedikt z jejich děl a života to nejlepší a uchoval to ve své Řeholi pro příští generace. V této perspektivě je také snadnější pochopit, proč se RB v určitém období dějin stala jedinou řeholí, podle které se v klášterech žilo. Je to právě genialita Benedikta, která mu nedovolila zabíhat v organizaci života v klášteře do podrobností, čehož důsledkem je, že je možné podle této RB žít i dnes bez velkých změn, které by přinášely konstituce či stanovy jednotlivých klášterů.

V odborných kruzích se velmi často hovoří o RM jako o předchůdci Benediktovy řehole. Bylo pro mne zářezující vidět, s jakou nedůvěrou Magistr přistupuje k lidem a o to více pozitivní bylo vidět, že Benediktův postoj je zcela jiný. I přesto, že z velké části Benedikt z Magistra čerpá, jeho přístup k člověku je zcela jiný – mnohem pozitivnější, plný důvěry. Tato důvěra v člověka neznamena, že by Benedikt neviděl problémy a těžkosti, které s sebou člověk přináší do společenství. Benedikt k nově příchozímu přistupuje s důsledností, ale i s důvěrou. Dává mu svobodu rozhodnout se,²³¹ kterou cestou v životě půjde, což je pro každého člověka nejdůležitější.

Rozsah této práce nedovoloval rozepsat se více, ačkoli by si to téma zasloužilo. Velkou pomocí pro mne byly v psaní mé práce knihy sr. Michaely Puzichy OSB. Sr. Michaela je autorkou komentáře k RB a také v německolatinské verzi sestavila soupis pramenů, ze kterých Benedikt čerpal. Z těchto

---

²³¹ Srov. RB 58,10.

dvou děl jsem čerpala a byla jsem velmi vděčná, že mohu „na vlastní oči“ vidět a číst patristické texty a texty starých řeholí. Také komentář z pera sr. Aquinaty Böckmann OSB byl pro velkým objevem a přínosem pro pochopení textu RB. Sr. Aquinata velmi často v textu používala latinská slovíčka z RB, a k tomu dopisovala jejich německý překlad. Díky této práci bylo možné všimnout si podobnosti a ozvěn slov, která se objevují v RB v jiných souvislostech. Tyto ozvěny není při překladu do našich jazyků možné „zaslechnout“. V této perspektivě bylo možné vidět, že 58. kapitola RB je opravdu propojena s celou RB, že s ní tvoří celek, že nestojí osamoceně.

Největším přínosem pro mne bylo ujištění se, že Benedikt byl nejen velkou historickou postavou, která ovlivnila (především) církevní svět, ale že má lidem co říci i dnes. Jeho Řehole je stále aktuální a doufám, že tato práce alespoň trochu mohla pomoci k pochopení této skutečnosti.

V této práci jsem porovnávala praxi i teologii přijímání do mnišských společenství podle RB, RM, Pravidel sv. Basila a pramenů, ze kterých čerpal sv. Benedikt. Jak jsme mohli vidět, tato mnišská tradice pokračuje i dnes a je inspirací pro mnišský život současnosti. Ačkoli se současná „praxe“ přijímání nových členů do jednotlivých benediktinských společenství částečně liší, můžeme si všimnout, že podstatné prvky jsou stejné a navazují na RB.

Studium literatury k 58. kapitole RB ve mně vzbudilo touhu pokračovat v tomto studiu i dále. Je to pozvání k ještě hlubšímu poznávání RB, která pro mne jako benediktinku má být průvodcem na životní cestě k Bohu.

PŘÍLOHA Č. 1: RB 58 ZPŮSOB PŘIJÍMÁNÍ BRATRŮ

¹Kdo přijde nově, aby vedl řeholní život, tomu se vstup nemá povolovat snadno,

²ale jak praví apoštol: *Zkoumejte duchy, zdali jsou z Boha.*

³Když tedy příchozí vytrvale klepe a po čtyřech nebo pěti dnech se ukáže, že příkoří a potíže při vstupu snáší trpělivě a že na své prosbě trvá i nadále,

⁴povolí se mu vstoupit a bude po několik dní v cele pro hosty.

⁵Potom ať je v cele, kde se učí a kde jedí a spí novicové.

⁶Novicům je přidělen takový starší bratr, který umí získávat duše, a ten se o ně velmi pečlivě stará.

⁷Ať bedlivě zkoumá, zda novic opravdu hledá Boha a zda je horlivý v službě Boží, v poslušnosti i v snášení příkoří.

⁸Dopředu se novici řekne o všech těžkostech a nesnázích, kterými vede cesta k Bohu.

⁹Slíbí-li pak, že vytrvá a zůstane, přečte se mu po dvou měsících celá tato Řehole

¹⁰a řekne se mu: „Toto je zákon, pod nímž chceš bojovat. Dokážeš-li to zachovávat, vstup, nemůžeš-li, svobodně odejdi.“

¹¹Jestliže zůstane nadále, zavede se do cely pro novice a znovu je zkoušen ve všestranné trpělivosti.

¹²Aby věděl, čemu jde vstříc, přečte se mu Řehole znovu po šesti měsících.

¹³A zůstává-li i potom, táž Řehole se mu po čtyřech měsících přečte ještě jednou.

¹⁴Jestliže po zralé úvaze slíbí, že bude všechno zachovávat a plnit vše, co se mu poručí, pak ať je přijat do komunity

¹⁵a je si vědom, že mu už od toho dne není podle zákona Řehole dovoleno z kláštera odejít

- ¹⁶ ani setřást ze sebe jho Řehole, kterou mohl po tak dlouhém rozvažování buď odmítnout, anebo přijmout.
- ¹⁷ Kdo má být přijat, ať v oratoři před celou komunitou slíbí svou stálost, změnu mravů a poslušnost.
- ¹⁸ Slíbí to před Bohem a jeho svatými, takže kdyby někdy jednal jinak, ví, že bude tím, komu se vysmívá, zavržen.
- ¹⁹ O svém slibu sepíše listinu se jmény svatých, jejichž ostatky tam jsou, a jménem přítomného opata.
- ²⁰ Tu listinu napíše vlastní rukou; neumí-li psát, ať poprosí jiného. Připojí své znamení a položí ji vlastní rukou na oltář.
- ²¹ Když ji tam položí, zazpívá novic ihned verš: *Přijmi mě, Hospodine, podle svého slibu, abych byl živ, mou naději nezklam.*
- ²² Tento verš po něm celá komunita třikrát opakuje a přidá Sláva Otcí.
- ²³ Tehdy se nový bratr vrhne každému k nohám s prosbou, aby se za něho modlil. Od té doby je považován za člena komunity.
- ²⁴ Má-li nějaký majetek, rozdá ho předtím chudým, anebo právoplatnou donací převede na klášter. Z toho všeho si nic neponechá pro sebe,
- ²⁵ protože ví, že od toho dne není pánem ani nad svým vlastním tělem.
- ²⁶ Proto se hned v oratoři svlékne z vlastních šatů, které má na sobě, a obleče se do šatů klášterních.
- ²⁷ Šaty, které svlékl, se uloží v šatně.
- ²⁸ Kdyby snad někdy – nedej Bůh – podlehl ďáblovým pokušením a odešel z kláštera, bude vysvlečen z klášterního šatu a vyhnán.
- ²⁹ Svou listinu, kterou opat vzal z oltáře, však bratr nazpět nedostane – bude uchována v klášteře.

PŘÍLOHA Č. 2: PŘEHLED CITÁTŮ Z BIBLE V RB 58²³²

1 Jan 4,1	RB 58,02
srov. Lk 11,8	RB 58,03
srov. 1 Kor 9,20	RB 58,06
srov. Ž 69,33	RB 58,07
srov. Ž 22,7	RB 58,07
srov. Gal 6,7	RB 58,18
Ž 119,116	RB 58,21
srov. Mk 10,21	RB 58,24

---

²³² Citace čerpám z přílohy, kterou mi zaslala sr. Michaela Puzicha OSB v mailu 9. 3. 2009.

PŘÍLOHA Č. 3: POROVNÁNÍ RB 58 A JEJÍCH PRAMENŮ²³³

Pachomius	Cassian	RM	RB
ZKOUŠKA	ZKOUŠKA	ZKOUŠKA	ZKOUŠKA
zřeknutí se majetku a rodičů	křivda, bezpráví, trpělivost a pokora	prognóza potíží	křivda, bepráví, prognóza potíží
poučení		čtení Řehole	
PŘIJETÍ	PŘIJETÍ	PŘIJETÍ	PŘIJETÍ
	vyvlastnění	vyvlastnění	
obláčka	obláčka	2 měsíce v pokoji pro hosty	2 měsíce v pokoji pro hosty
přidělení místa	rok v pokoji pro hosty		čtení Řehole, příslib novice, opakující se po 6 měsících a 4 měsících
			slib novice
		oratorium: slib poslušnosti, Donatio, Suscipe et Pax, rok „ <i>dekanie</i> “	oratorium: Promissio, Petitio, Suscipe a modlitba – obláčka
uchování starého (civilního oblečení)	vstup do „ <i>dekanie</i> “, uchování starého oblečení	obláčka, uchování starého oblečení, Donatio zůstává v klášteře ²³⁴	uchování starého oblečení, Petitio zůstává v klášteře ²³⁵

²³³ Böckmann, s. 140.

²³⁴ I když se bratr z kláštera po složení slibů rozhodne odejít, nevrací se mu listina s darem darovaným klášteru (srov. RM 90,88).

²³⁵ I když se bratr z kláštera po složení slibů rozhodne odejít, nevrací se mu slibů (RB 58,29).

PŘÍLOHA Č. 4: UKÁZKY Z MONASITCKÉHO RITUÁLU KLÁŠTERA BŘEVNOV

Dovoluji si zde připojit alespoň malé ukázky obřadů spojených s přijetím do komunity – jako doplnění ke kapitole 6.

OBŘAD PŘIJETÍ DO NOVICIÁTU²³⁶

Může se začít zpěvem „Venite filii audite me, timorem Domini docebo vos“ nebo jiným vhodným zpěvem.

Opat /představený komunity/ zakončí zpěv modlitbou (pokud se nezpívá, pak přijetí do noviciátu touto modlitbou začíná):

Chválíme a velebíme tě, všemohoucí Bože, že jsi skrze sv. Vojtěcha uvedl v život tento klášter a že zde můžeme žít tobě zasvěceným životem ve společenství podle Řehole sv. Benedikta. Uchovej toto naše společenství, rozmnož a ved' nás, abychom žili tak, jak to od nás očekáváš a v nestálosti tohoto světa byla naše srdce zakotvena v tobě, neboť jen v tobě je pravá radost. Prosíme o to skrze Krista, našeho Pána.

Všichni odpovídají: Amen.

Lektor přečte úryvek z Řehole sv. Benedikta (Prol. 14—20.):

„Pán hledá svého služebníka, a proto opakuje: Miluje kdo život? Přeje si dny štěstí? Jestliže to zaslechneš a odpovíš »Já«, říká ti Bůh: Chceš-li mít pravý a věčný život, zdržuj svůj jazyk od zlého, své rty od falešných slov, chraň se zlého a čiň dobré, hledej pokoj a usiluj o něj. Budete-li se takto chovat, nespustím z vás svůj zrak a můj sluch bude nakloněn vašemu volání. A ještě dřív, než ke mně zavoláte, se vám ozvu: Zde jsem. Co je pro nás, milí bratři, sladší než

---

²³⁶ Srov. *MonRitB*, s. 2-4.

tento hlas Páně, který nás zve? Hle, ve své dobrotě nám Pán ukazuje cestu k životu.“

Novicmistr předstupuje a říká: Otče opate, je zde přítomen bratr, který žádá o oděv svatě Řehole / (o přijetí do noviciátu).

Opat: Ať předstoupí.

Žadatel pokleká před opatem; opat se ptá: Co žádáš?

Žadatel: Boží milosrdenství a vaše bratrské společenství.

Opat: Kéž ti Pán dá společenství svých vyvolených.

Žadatel: Amen.

Žadatel klečí; opat přijme pedum a říká: Synu, tvrdá a drsná je stezka, která vede k Bohu. Je zapotřebí, abys zanechal světa a následoval ukřižovaného Krista. Proto je nutné, abys zapřel sebe sama a zcela se zřekl vlastní vůle. Den co den máš plnit vůli opatovu a ostatních představených, kteří ti mohou uložit i něco těžkého a nesnadného, aby se přesvědčili a vyzkoušeli tvou trpělivost, poslušnost a pokoru.

Žadatel: Nespolehám jen na své vlastní síly, avšak v pevné důvěře v milosrdenství Boží chci vše splnit.

Opat: Kéž Bůh dovrší dobré dílo, které v tobě započal.

Žadatel: Amen.

Modlitba za novice

Novic stále klečí, opat se modlí: Bože, od tebe máme všechno, co potřebujeme k svému životu. Vyslyš, prosíme, svého služebníka N., který se chce zasvětit tvé službě, uděl mu požehnání a neustále ho ochraňuj, aby šťastně prožil svůj život a obdržel věčnou odměnu. Skrze Krista, našeho Pána.

Všichni: Amen.

Obláčka

Novic povstane, opat mlčky kropí hábit svěcenou vodou; pak sundává novicovi část svrchního oděvu (sako), a říká: Ať tě Pán svleče ze starého člověka s jeho skutky.

Potom novicovi obléká tuniku se slovy: Ať tě Pán obleče do nového člověka, který je učiněn podle Boha ve spravedlnosti a svatosti pravdy.

Oπάše novice koženým pásem a říká: Ať je spravedlnost pásem tvých boků a pamatuj, že jiný tě přepáše a povede, kam ty nechceš.

Obléká mu škapulíř se slovy: Přijmi jho Pána našeho Ježíše Krista a nes jeho břemeno, které je sladké a lehké.

Všichni kromě opata pokleknou; opat (bez mitry) se obrací ke kříži a zpívá (říká):

Kyrie eleison.

Všichni zpívají (odpovídají): Christe eleison, Kyrie eleison.

Opat říká modlitbu Páně: Otče náš... a neuved' nás v pokušení.

Všichni: Ale zbav nás od zlého.

Opat: Prosíme tě, Pane, vyslyš modlitby, které ti předkládáme, žehnej svému služebníku N., ať si zaslouží tvé milosrdenství a stane se pro všechny příkladem dobrého života. Skrze Krista, našeho Pána.

Všichni: Amen.

Po skončení modlitby všichni povstanou. Novic políbí opatovi prsten a zdraví se s ním pozdravením pokoje; potom se zdraví s novicem pozdravením pokoje všichni přítomní bratři.

Závěr

Opat (s mitrou) usedne a přijme pedum, novice před ním pokleknou. Opat pak říká: Synu, jménem Božím i jménem svým tě přijímám do společenství bratří noviců tak, abys před složením slibů mohl svobodně odejít a i my měli právo tě propustit, kdyby se nám — nedej Bože — nelíbilo tvé chování.

Pro život mnišský ať je ti zvláštním patronem svatý N., jehož jménem budeš od nynějška nazýván. Buď tedy požehnán, a síla, vytrvalost i pokoj všemohoucího Boha † Otce, jeho Syna † našeho Pána i Ducha † svatého ať sestoupí na tebe a zůstane navždycky s tebou.

Novic: Amen.

OBŘAD VĚČNÝCH - SLAVNÝCH - SLIBŮ²³⁷

Po homilii usedne opat (s mitrou) na připravené sedadlo a přijme pedum; všichni ostatní stojí. Jáhen nebo osoba k tomu určená (případně sám hlavní celebrant) vyzve bratra připraveného ke složení slibů: Ať přistoupí bratr N., který byl připuštěn k slavným slibům.

Vyvolaný bratr na výzvu odpoví: Jsem připraven.

Předstoupí před opata a ukloní se. Opat se jej ptá: Bratře nejmilejší, co žádáš od Boha a církve svaté?

Bratr odpovídá: Žádám, abych mohl až do smrti sloužit Bohu životem v tomto klášteře podle Řehole svatého Benedikta.

Opat a všichni přítomní bratři odpovídají: Bohu díky.

Poté se opat se ptá: Bratře nejmilejší, již ve chvíli svatého křtu jsi zemřel hříchu a byls zasvěcen Bohu. Nyní stojíš před Bohem a jeho svatými. Ve společenství spolubratří se tě ptám: chceš se slavnou mnišskou profesí ještě plněji odevzdat Bohu?

Bratr odpovídá: Ano.

Opat: Chceš s pomocí Boží milosti navždy slíbit a zachovávat stálost, změnu mravů a poslušnost podle Řehole našeho svatého otce Benedikta a Stanov Slovanské benediktinské kongregace svatého Vojtěcha?

Bratr odpovídá: Ano.

Opat: Chceš věrným plněním evangelia a Řehole našeho svatého otce Benedikta horlivě a vytrvale naplňovat přikázání lásky k Bohu a k bližnímu?

Bratr odpovídá: Ano.

Opat: Chceš zachovat věrnost tomuto klášteři v každé životní situaci až do konce života?

Bratr odpovídá: Ano.

Opat: Chceš v síle milosti Ducha svatého odevzdat svůj život službě církvi?

---

²³⁷ Srov. *MonRitB*, s. 12-19.

Bratr odpovídá: Ano.

Opat potvrzuje bratrovo rozhodnutí slovy: Bůh, který v tobě započal dobré dílo, ať je dovrší v den Ježíše Krista.

Všichni odpoví: Amen.

Všichni povstanou. Opat odloží mitru a berlu a se sepjatýma rukama vyzve přítomné: Bratři (a sestry), ve společenství se všemi, kteří se u Boha za nás přimlouvají, svěřme Boží dobrotě tohoto bratra, který byl povolán k dokonalejšímu následování Krista, aby byl posílen ve svém svatém rozhodnutí.

Jáhen nebo osoba k tomu pověřená (případně sám hlavní celebrant), vyzve liturgické shromáždění: Klekněme k modlitbě.

(K pokleknutí se nevyzývá v době velikonoční a v neděli, kdy všichni s výjimkou bratra skládajícího sliby stojí.) Jestliže tedy pravidla liturgické doby takto stanovují, všichni pokleknou; opat poklekne na svém místě. Bratr, který má složit sliby, vždy — nezávisle na liturgické době — padne na tvář. Liturgické shromáždění zpívá litanie (s rozdělením zpěvů tak, jak je v místě zvykem /kantoři, schóla atd./); do litaní je možné přidat jména patronů místa, kostela, nebo bratra, který skládá sliby: [...]

Opat povstane a se sepjatýma rukama se modlí: Pane, Bože, vyslyš milostivě tyto prosby a otevři nitro tohoto bratra, aby oheň Ducha svatého očistil od veškeré poskvrny a zapálil plamenem své lásky srdce, které se ti má zasvětit. Skrze Krista, našeho Pána.

Všichni odpovídají: Amen.

Pokud jáhen, osoba tím pověřená (nebo hlavní celebrant) vyzval před litaniami k pokleknutí, nyní říká: Vstaňte.

Všichni vstanou. Opat usedne (s mitrou) a přijme pedum; všichni slavní profesové a koncelebranti se postaví vedle opata. Bratr skládající sliby se postaví před opata s připravenou listinou slibů (nebo mu ji podá ceremonář), kterou již dříve vlastnoručně napsal, a hlasitě ji přečte. Po přečtení listiny při-

stoupí profes k oltáři, položí na něj listinu a podepíše ji. Potom nový slavný profes znovu předstoupí před opata a ukáže mu podepsanou listinu; ukáže ji rovněž všem ostatním přítomným slavným profesům. Poté listinu opět položí na oltář, který políbí na znamení odevzdání se Kristu. Listina zůstává na oltáři až do skončení bohoslužby.

Nový slavný profes pak v prostoru chóru před oltářem zazpívá verš »Suscipe me, Domine«, který vyjadřuje odevzdání se Bohu a radostnou důvěru v Něho:

Suscipe me, Domine, secundum eloquium tuum, et vivam.

Et ne confundas me ab exspectatione mea.

Při zpěvu (recitaci) slov »Suscipe me...« profes s rozpjatýma rukama pozdvihne oči vzhůru; při slovech »Et ne confundas me« sklopí oči, poklekne, složí ruce na prsou a skloní hlavu. Verš zpívá (říká) třikrát; všichni přítomní spolubratři jej třikrát opakují a na závěr přidají:

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto. Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

Nový slavný profes vstane, přejde z místa v chóru (před oltářem) k opatovi a poklekne před ním. Opat vstane (bez mitry a berly) a s rozpjatýma rukama se modlí:

Bože, prameni veškeré svatosti, tys tak miloval člověka, kterého jsi stvořil, žes mu dal podíl na své božské přirozenosti. Tento záměr tvé dobroty hřích Adamův ani zloba světa nenarušily.

Tys stále posílal svaté muže a ženy, kteří se vyznačovali všemi ctnostmi. Mezi nimi zvláště vyniká Siónská dcera, Nejsvětější Panna Maria, z níž se zrodilo tvé Slovo vtělené pro spásu světa, náš Pán Ježíš Kristus.

Jeho jsi učinil, Otče, vzorem svatosti. Proto se stal chudým, aby nás obohatil, přijal přirozenost služebníka, aby nám vrátil svobodu. S nevýslovnou láskou vykoupil velikonočním tajemstvím svět a posvětil svou Církev, které předal dary svého svatého Ducha.

Ty jsi z vnuknutí Ducha Utěšitele mnohé povolal k následování Krista, aby se vzdali všeho, s opravdovou láskou přilnuli k tobě celým srdcema sloužili všem bratřím.

Shlédni, Pane, na tohoto bratra, kterého jsi povolal, a sešli na něho Ducha Utěšitele, aby s tvou pomocí věrně plnil to, co z tvé milosti s radostí sliboval. Ať má neustále před sebou příklad Božského Mistra, ať ho vytrvale následuje.

Ať zachovává neporušenou čistotu, radostnou chudobu a obětavou poslušnost.

Ať se ti líbí svou pokorou, ať slouží s opravdovou ochotou a lne k tobě horoucí láskou.

Ať je ve zkouškách trpělivý, ve víře stálý, ať se raduje ze své naděje a vše koná s láskou.

Ať je jeho život ozdobou tvé církve, ať přispívá ke spáse světa, ať se jeho život stane pro všechny znamením budoucích nebeských dober. Pane, svatý Otče, buď ochráncem a průvodcem svého služebníka.

Až stane před soudem tvého Syna, staň se pro něho odměnou a odplatou věčnou.

Ať se věčně raduje z toho, že věrně plnil své povinnosti, a připojí se ke tvým svatým na věky. Skrze Krista, našeho Pána.

Všichni odpovídají: Amen.

Akolyté přinesou opatovi kukulu a svěcenou vodu. Opat žehná kukulu těmito slovy: Pane Ježíši Kriste, tys pro naši spásu přijal lidskou přirozenost, † požehnej toto roucho, které svatí otcové určili jako znamení nevinnosti a pokory. Dej, aby tento tvůj služebník, který je bude nosit, vytrval v jednotě s tebou. Neboť ty žiješ a kraluješ na věky věků.

Všichni odpovídají: Amen.

Opat mlčky kropí kukulu svěcenou vodou. Poté opat (s mitrou) usedne. Nový profes před ním poklekne. Opat obléká profesovi kukulu a přitom říká: Přijmi, bratře, roucho našeho svatého otce Benedikta, vytrvej ve svém povolá-

ní, aby ses na věčnosti mohl stále radovat s Bohem, s jeho anděly a se svatými, kteří toto roucho nosili.

Profes odpovídá: Amen.

Pak opat podává profesovi knihu Liturgie hodin a říká: Přijmi knihu modliteb církve, aby z tvých úst neustále zaznívala oslava nebeského Otce. Věrně naplňuj úkol, který nám svěřila církev, a modli se s námi za spásu celého světa.

Profes odpovídá: Amen.

Opat promluví k shromážděným bratřím: Složením slibů se tento bratr spojil nejen s Bohem, ale také s naší mnišskou komunitou, kterou spojuje společné povolání, společná modlitba a společný život. Láska Kristova nás shromažďuje z různých stran a dává nám jedno srdce a jednu duši. Přijměme tohoto našeho bratra do našeho společenství a projevujme vůči němu upřímnou lásku, abychom všichni byli jedno, jako je Otec v Synu a Syn v Otci, a abychom se neustále zdokonalovali v lásce.

Nový slavný profes políbí opatovi prsten a zdraví se s ním pozdravením pokoje. Poté přichází ke všem slavným profesům a také s nimi se zdraví pozdravením pokoje (podle místních zvyklostí též s ostatními bratřimi). Během tohoto pozdravení se zpívá »Ubi caritas«.

Po pozdravení pokoje se všichni vracejí na svá místa, mše svatá pokračuje jako obvykle. »Věřím v Boha« se shromáždění modlí podle liturgických předpisů. Jestliže je nový profes knězem, obléká si liturgický oděv a zaujímá místo mezi koncelebranty.

SEZNAM ZKRATEK

1J	Písmo svaté – 1. list sv. apoštola Jana.
1 Kor	Písmo svaté – 1. list Korint’anům.
1 Kr	Písmo svaté – 1. kniha Královská.
2 Kor	Písmo svaté – 2. list Korint’anům.
atd.	a tak dále.
Basilius, Reg.	Basilii regula a Rufino latine versa.
cca.	circa – asi.
Cassian, Inst.	Cassian, De institutis caenobitorum.
č.	číslo.
čl.	článek.
Dt	Písmo svaté – kniha Deuteronomium.
DP	Sv. Basil – Delší pravidla.
Ef	Písmo svaté – list Efezanům.
Ez	Písmo svaté – kniha proroka Ezechiela.
Filem	Písmo svaté – list Filemonovi.
Gn	Písmo svaté – kniha Genesis.
Jan	Písmo svaté – evangelium podle Jana.
Kaz	Písmo svaté – kniha Kazatel.
Konstytucje	Konstytucje kongregacji Niepokalanego poczęcia Najświętszej Maryi Panny mniszek Benedyktynek v Polsce.
Lk	Písmo svaté – evangelium podle Lukáše.
Mk	Písmo svaté – evangelium podle Marka.
MonRitB	Monastický rituál Břenovského arciepatství.
MonRitF	Monastisches Rituale für die benediktinischen Frauenklöster im Deutschen sprachgebiet.
MonRitM	Monastisches Rituale vydaný pro mužské kláštery Salzburskou konferencí opatů.

Mt	Písmo svaté – evangelium podle Matouše.
n.	a následující.
např.	například.
OSB	Ordo Sancti Benedicti – Řád sv. Benedikta.
Pachomius, Praec.	Pachomius, <i>Praecepta</i> .
r.	roku, rok.
R4P	Regula Quattuor Patrum.
RB	Regula Benedicti – Řehole Benediktova.
RB Prol	Regula Benedicti Prolog.
RytMon	Rytuał monastyczny.
RM	Regula Magistri – Řehole Magistrova.
s.	strana.
Sr., sr.	sestra.
srov.	srovnej.
sv.	svatý, svatá, svatého.
tj.	to je.
tzv.	tak zvaný, tak zvané.

V textu používám velmi často řehole. Někdy toto slovo píši s velkým „Ř“, jindy s malým „ř“. V případě konkrétní „Řehole“ – jako například RB, RM – používám vždy velké písmeno. Píši-li „řehole“, mám na mysli řeholi jako určitý předpis, který například nikdy nedostal jméno, nebo jako jisté pravidlo pro život klášterního společenství.

POUŽITÁ LITERATURA

Bible - Písmo svaté starého a nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : Český ekumenický překlad. 4. přeprac. vyd. Praha : Česká biblická společnost, 1993. 1292 s. ISBN 80-900881-7-1.

ŚW. BAZYLI WIELKI. *Pisma ascetyczne tom 2 : Reguły dłuższe, Reguły krótsze. Źródła monastyczne. Przekład i opracowanie ks. Józef Naumanowicz.* Kraków : Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów, 1995. ISBN 83-85433-40-6.

Krátká Řehole sv. Bazila, Obšírná Řehole sv. Bazila – elektronický dokument stažený na: Cisterciácký klášter Vyšší Brod. <<http://www.klaster.vyssibrod.cz/cesky/spiritualita/spiritualindex.htm>>. [cit. 2009-02-06].

BÖCKMANN, Aquinata. *Perspektiven der Regula Benedicti.* Münsterschwarzach : Vier-Türme-Verlag, 1986. 354 s. ISBN 3-87868-227-1.

Denní modlitba církve I : Doba adventní a vánoční. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu : Česká liturgická komise, Praha, 1988. 1221 s.

FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství.* Praha : Benediktinské arcioopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. 195 s. ISBN 80-902682-8-5.

HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova : Uvedení do křesťanského života (komentář).* 1. české vyd. Praha : Benediktinské arcioopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. 311 s. ISBN 80-902682-3-4.

HUERRE OSB, Abt Denis. *Von Tag zu Tag : Kapitelansprachen über die Benediktusregel*. Kellenried : Abtei St. Erentraud, 1983. 340 s.

Die Magisterregel : Einführung und Übersetzung von K. Suso Frank. St. Ottilien : EOS Verlag Erzabtei st. Ottilien, 1989. 441 s. ISBN 3-88096-482-3.

Konstytucje Kongregacji Niepokalanego Poczęcia najświętszej Maryi Panny Mniszek Benedyktynek w Polsce. Místo vydání neuvedeno, 1994. 119 s.

Monastický rituál arcioptství Břevnov – strojopis, nedatováno.

Monastisches Rituale Kommunität Venio OSB, München – strojopis, nedatováno

Monastisches Rituale Maria Laach – strojopis, nedatováno.

Monastisches Rituale : Für die benediktinischen Frauenklöster im deutschen Sprachgebiet. Vereinigung benediktinischer Frauenklöster im deutschen Sprachgebiet. Münsterschwarzach : 1994. 142 s.

Monastisches Rituale : Herausgegeben von der Salzburger Äbtekonferenz. St. Ottilien : EOS Verlag Erzabtei st. Ottilien, 1988. 340 s.

PUZICHA, Michaela. *Kommentar zur Benediktusregel : Mit einer Einführung von Christian Schütz*. St. Ottilien : EOS Verlag Erzabtei st. Ottilien, 2002. 669 s. ISBN 3-8306-7112-1.

Quellen und Texte zur Benediktusregel : Zusammengestellt und herausgegeben von Michaela Puzicha. In Zusammenarbeit mit Johannes Gartner und Plazidus Hungerbühler. Im Auftrag der Salzburger Äbtekonferenz.. St. Ottilien : EOS Verlag Erzabtei st. Ottilien, 2007. 651 s. ISBN 978-3-8306-7278-4.

PUZICHA, Michaela. *Benedikt von Nursia begegnen*. Augsburg : Sankt Ulrich Verlag GmbH, 2004. 173 s. Zeugen des Glaubens. ISBN 3-936484-38-4.

Regula Benedicti : Řehole Benediktova. Z latiny přeložila Alžběta Franecová OSB, překlad postupně upravovali Vojtěch Engelhart OSB a Ondřej Koupil. Německé texty přeložili Vojtěch Engelhart OSB a Aleš Vandrovec OSB. 1. vyd. Praha : Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. 238 s. ISBN 80-238-2676-X.

Rytuał monastyczny opactwa Przemyskiego – strojopis, nedatováno.

ŘEHOŘ VELIKÝ. *Život svatého Otce Benedikta : Druhá kniha dialogu*. Praha : Benediktinské Opatství Emauské, 1902. 56 s. Nově vydáno fotografickou cestou na počátku 90. let Českými benediktiny.

Die Satzungen der Kommunität Venio OSB. Metten : Abteiverlag, 1993. 74 s.

Stanovy Slovanské benediktinské kongregace sv. Vojtěcha. Praha 2002. Strojopis.

Spisy apoštolských otců. Úvodní texty Dan Drápal; prof. dr. Ladislav Varcl, Dan Drápal, Jan Sokol. Praha : Komenského evangelická bohoslovecká fakulta, 1985. 366 s.

VOGÜÉ, Adalbert de. *Die Regula Benedicti: Theologisch-spiritueller Kommentar*. *Regulae Benedicti Supplementa*; sv. 16. Překlad Meilwes, Emmanuela OSB. Hildesheim : Gerstenberg Verlag, 1983. 502 s. ISBN 3-8067-0916-5.

VOGÜÉ, Adalbert de. *Čtyři statě o Řeholi svatého Benedikta*. Začátkem 90. let vydali Čeští benediktini. 72 s. Benediktinské sešity, svazek 2. Nedatováno.